

1914 — 1918

Toto má uděl
po jeho smrti
z prava i leva
a ve dne v noci
narostly nápr
narostlo smrt
kraj tento
přátekto

A podobně
všechny jest
všecko jím
po léta
až synovsk
ana mne
v klín svůj

Dnes je
jsem aspoň

Tak
to rovine
dložitým
překážky
které ti
tak zvykl
a splyn
dnes tu

Sám
oddělen
až vše
dnes pak

Toto mé údolí i provrtané vrchy, rozbitá úpatí
 po léta smiřovaly se pokojně s kouřem a rachoty vlaků,
 z prava i leva poslušně míjejících svou cestou
 a ve dne v noci systematicky odměřujících čas;
 5 zarostly náspy a na vyvážkách z ukrytých tunelů
 narostlo smrčí, rozkvetly zlatě vysoké divizny:
 kraj tento s vlaky uzavřel jednoho dne
 přátelství tiché.

A podobně také já, uprchlý z měst a vřavy,
 10 všechny jich jedy máje v neklidné krvi,
 všechno jsem učinil, abych zde vetřelcem nezdál se:
 po léta sál jsem nový vzduch a setřásal návyky ulic,
 až synovsky přilnul jsem k této venkovské půdě,
 ana mne naučila zákony země ctíti
 15 v klín svůj mne kladouc...

Dnes je vše jiné. A nejsou-li přetřhány tyto pokojné
 vztahy,
 jsou aspoň mdlé jako struny, jež povolil houslista.

Tak zvyklý míti vždy znovu a den ze dne takměř pocit,
 že zvolna mne prostupuje tato příroda zde
 20 složitým útokem, lahodným, ale nezdolným,
 překážky bořící (zatvrzelosti, hněvy, myšlenky mstivé),
 které si přináším z těžkého obcování s lidmi —
 tak zvyklý pocítit nakonec vyrovnání
 a splynutí křehkého synáčka s přepevnou zemí —
 25 dnes tu jsem zmaten.

Sám v krajině, uzavřen do údolí, zajat vrchy a lesy,
 oddělen jasnou říčkou od železničního náspu,
 ač vše se ve své kůži zdá býti a na místě svém,
 dnes pochopiti se namáhám včerejší samozřejmosti

30 a nejvíce ze všeho slunný pokoj a mír všech věcí
kolkolem sebe.

Snažím se pochopiti klid stromů a úsměv řeky,
jež se mi dívají v zhroucené staveniště nitra,
snažím se pochopiti široký úsměv slunce,
35 které se tváří, jako by při starém vidělo vše,
pohodu červencovou a národů souzvučnou soutěž —
ale cos cizího mezi námi dnes a marna snaha má:
nechápu klidu, úsměvu, pohody, divit se nepřestávám,
že slunce svítí tak jako loni a údolí moje
40 že nenaslouchá s rozšířenými zraky v hrozivé ticho,
kdy se zas do něho vsune z tmavozelené hlubiny
pomalé, závažné, těžké, tragické supění
s chocholem dýmu.

Laskavá, hebká ruka širé pohody letní
45 dnes neklade se mi na hlavu jak otcovské požehnání,
jas její, zdá se mi, studí jak na mrtvé svatební šaty.
Jakousi lhostejnost nesmírnou vidím v pohledech kraje,
klid sobecký ve všech těch pohledech usměvavých.
Jako by byla včerejší noc vyrvala srdce mé půdě.
50 Anebo mně někdo vstříkl do žil krutý a neznámý jed,
aby mne nejbezpečnějšímu odcizil útočišti,
vyrval mne z řádu.

Jist nejsem si tím ni oním, jen cítím, jak mi dnes cizí
ten mír dne slunečného v zeleni zdejší
55 a že bych byl pokojnější v bouři spíše než v tichu,
které tu pluje nade vším s oslnivými plachtami
a pohodlně.

Neklid jak nestravitelné sousto tlačí mne v nitru,
myšlenky nakousnu, odhodím, červivé slívy.
60 Peň s kořeny venku, na břehu stojím a viklám se
uprostřed věcí, lahodných včera, ale ztrativších náhle
smysl a zítřek.

Jen jediná určitost a docela jistá věc,
před jejíž nepochybností nic, zdá se, neobstojí,
65 a která přece jak přízrak lomozný mezi nás vpadá,
urputně zírājíc v zeleň, ticho a jas, jež se k ní nehlásí,
ano, ta vpadá sem, vpadá a mizí, a já ji čekám vždy znova,
potřetí, podesáté... vleče se, potí se, heká
jak soumar s břemenem nesmírně těžkým a hrozným,
70 také však jako prostinký z předměstí pohřeb obestřená
šedivou svatozáří, a ta ji tak cizí činí živočišnému klidu
tohoto sytého kraje, který se vyhřívá,
a ta mé srdce lidské sblížuje opět s lidmi,
s hazardním kročejem dějin, s osudem miliónů —
75 jediná určitost, kterou nic není s to vrátiti již,
válečný vlak,
vlak a vlak...

Bílovice n. Sv., červenec 1914

U trati na cestě

polední sytostí zdříml si v slunci letní den;
 toto naše řečiště lidí a věcí zdejších i cizích
 vyschlo patrně pohodou příliš dlouhou
 5 a samota naplnila je vysoko přes okraj.
 Zbloudilá věc, tu sedím a chovám se tiše,
 abych nevyrušoval, neprobudil síly, jež odpočívá.
 Ba i mé myšlenky přizpůsobily se polední mdlobě.

U trati na cestě

10 dnes věru věčně mohla by trvati tato lest
 jasného prázdného jeviště při zdvižené oponě.
 A kdyby přece něco uznalo za dobré díti se tu,
 měl by to býti jen motýl, jenž plápolá,
 sedlák, jenž veze polena z metrů stojících ve žlebu,
 15 stařena, která nese otep a povídá: Pochválen...
 Opravdu, to by úplně stačilo mně i kraji.

U trati na cestě

v poledním slunci dal jsem se příjemně obelstíti,
 zapomněl jsem, že jen okamžik docela malý,
 20 ten asi, jehož potřebuje den, aby spolkl polední sousto,
 potrvá odpočinek mezi dvěma stráněmi, které jsou tiše,
 milosrdenství dvou velikých kocourů při hře s myší —
 ale náhle vstávám, z bludu vyveden, zírám tam, vpravo,
 tunelu díra je tam, černá, a mručí teď, odfukuje ticho,
 25 zuřivým pístem vyhání samotu,
 zakazuje mně mysliti:
 ze všech svých smyslů jsem především zrak.

Tato má rozbitá sklenice od vína,
ještě se na ní několik rubínů třpytí,
zde přece, na cestě, nesmí ležeti takto:
lakové střevíčky může si rozříznout slečna,
5 děťátko bosé může se poraniti.

Je tedy nutno, abych sebral ty střepy,
jeden kus, dvě, tré, čtvero, patero kusů.
Jak tu tak klečím, sbírám: Ubohá sklenice!
Kolikrát pil jsem z tebe trpké i sladké víno!
10 Kolikrát přes okraj plna byla jsi hnusu!

Je mi tě líto pro všechna dlouhá ta léta,
v nichž jsi mi konala, jaks nejlíp dovedla, služby.
Pro všechno víno, potoky vína, jež z tebe jsem pil.
Pro všechnu bolest ukrutných vystřízlivění.
15 Pro všechny rozběhy. Hodiny varu. Tužby.

Kdo mi tě vlastně vyrazil, sklenice, z ruky,
že tu jak děcko ležíš, přejeté koni?
A což ty tvé střepy sbírám opravdu pouze
ze strachu o dívčí střevíc a bosé dítě?
20 Na koho myslím, aby se nezranil o ně?

Ale i pro tě něco učinit musím.
Slepím je, na památku postavím na skříň.
Či že bych... Opravdu, nemožno z tebe již píti?
Slováčku, pojď sem! Toto zde mosazným drátem!
25 A dobře! A zpívej mi! Poslyš, tuhle tu umíš:
o Janoškovi, jenž se na vojnu bral?

Ještě se na ní několik rubínů třpytí!

Jede.

Vyjíždí z tunelu,
 a já mu nastavuji prsa,
 vidím české praporky, jež obletují mu boky
 5 mezi uvadle zelenými větvemi
 připevněnými k vagónům,
 vidím lokomotivu,
 má kytici na prsou,
 vidím v otvorech nákladních vozů
 10 lidské hrozny,
 stavím se čelem ke trati,
 do řady s těmito stromy zde,
 jako by nám bylo tvořiti špalír —

jede,
 15 duní bezpochyby, rachotí, řinčí,
 ale neslyším toho,
 odhazuje bezpochyby, odfukuje
 daleko, na všechny strany
 věci, z nichž se tu skládáme, já a domov můj,
 20 ale vidím jen jej,
 dávno již nic jiného,
 ve tmě jsem a on ve světle
 jako kinematografický snímek —

jede,
 25 vidím tváře, samé stejné tváře,
 na nich úsměv (nebudou přece plakati)
 anebo něhu pro mne (a pro mnoho jiného),
 a zatímco stěny vagónů se rozestupují
 a já vidím vojsko,
 30 jež leží tu a táhne,
 sahám do kapsy,
 zdvihám kapesník,

ale div ho nepouším opět polekán,
neboť to, co následuje
35 teď, vzápětí,
je příliš hrozné a krásné —

zdvihám kapesník
a rázem dávám tím nesmírný povel:
steré ruce činí ihned také to gesto,
40 kapesníky, praporky, větve, ruce a hlavy
spojují se vagón a vagón v třepotavý řetěz,
a zároveň
steré hlasy kovají tento řetěz ryčným Nazdar!,
jež přeskakuje z otvoru v otvor,
45 z okna k oknu,
zesiluje se ke konci,
nepřestává na začátku,
důstojníci také mne poslechli,
kývají, volají,
50 kůň zařehtal,
zbraně se lesknou uvnitř i venku,
a náhle

to nejkrásnější, nejhroznější se děje:
trubač — zde — přede mnou
55 zdvihá trubku k ústům,
nadýmá tváře,
trhá vše kolem sebe,
rozdrcuje nás,
trárata, trárata, rata, rata, trá —
60 zavírám oči, bolí to, ale sladce,
mávám,
volám,
ale nevím, kde jsem —

s očima zavřenýma dívám se jeho směrem,
65 myslím, že už je ticho,
ale jede, jede
nesmírně daleko

v jakýsi rudý jícen,
žíhaný žhavými koulemi,
vidím černou siluetu s černými praporky,
kytice na prsou lokomotivy je už spálena asi,
jede,
vrhá se stále hlouběji do ohně,

a ten zavřel za ním teď žhavé své dveře.

Poslední letní bouřka,
ze všech sil třesouc domem, v němž spím,
vyhodila mne z lůžka,
okna řinčí, dunící prostoru klín
5 trhají šikmé proudy
a rychle za sebou zapaluje se svět;
zdá se mi, že se zhroutí
za mými zády zeď.

Otáčím knoflík elektrického světla,
10 aby mi síla blesků tu zbledla,
abych se spojil s předměty klidnými,
jež kolem stojí po pokoji
a ruce podávají mi.

Pak opět uléhám, oči zavírám,
15 a — náhle — nejde již o mě.
V šílených proudech z nebeských bran
po mostě v kotli, kde se to potmě
s rachotem vaří,
sama a sama, kol kopce se sráží,
20 hltajíc psotu a pro jistotu
bajonet s puškou držíc vodorovně,
snad schlíple jak štěně, snad jak zoufalec vzdorně,
plíží se hlídka.

Vidím ji. Vidím toho vojáka, v zběsilé bitvě živlů
25 titěrný, trpný střed,
který však musí veškeru hrůzu
celým tělem a tak zdlouha
jako vysušená houba
vypíjet.

30 Jak na něj myslím ze svého lůžka!
Jak hroznou zdá se mi hrozná bouřka,
že on tam stojí!
Kobyly lijáku lavinou letí,
kořeny nebes i země se chvějí:
35 mě toliko myšlenka na něj však bolí,
dětinská myšlenka, jako by nemohlo
nic horšího potkati muže onoho,

 jako by v úkrytu nebděla pěst,
bohyně krutá a bezděložná,
40 jež za měsíc snad, za týden možná
smykne jím po prachu, kamení cest,
mrští jím do vagónu,
pošle ho v jícen krve a stonů,
v lijáky železa.

Široké prostěradlo dne
polité vápennou hlinou,
jaký to studený obkladek
pro muže s mandolínou!

5 A ke všemu sednice chladna a bída na prahu brouká.
Všecko je plesnivá smetana, kterou kdos věčně stlouká.

Všecko je lakomá mlha a houpání monotónní.
Všecko je plachta z režného plátna a stíny se sunoucí po ní.

10 Teď však tu plachtu kdos protrhl.
Bíjí mne ranní zvuky.
Trhlinou sklání se nade mne
stvol milenčiny ruky.

15 Jí nezřím, vím však, že oči má,
v nichž oheň života zchladl,
poněvadž s tímto psáním zde
dí: Ervín Taussig padl.

Podivná slova! Trhlinou v plátně divě se roztočila.
Veliké okno dokořán pro mne z ní učinila.

20 Což jsme však nevytáhli kabátů pro říjen?
Dívám se oknem v krásný červencový den.

Venkovská hudba řinčí v údolí mezi lesy.
Na písku pod kaštany se otáčí pár a pár.
Když je tak člověk jako peň a šestadvacetiletý,
jak dychtí přijímat od žen jich oblý ovocný dar.

25 Výbojný, širokoplecí všecky je očima stíhá,
kroutě si papirosu a usmívaje se jasně.

Doktore, jako se dají tisknouti mladé ženy,
kdyby se daly tak u nás tisknouti nové básně!

30 Teď však — toť smědý plamen jeho mladého těla
pod strání v říčce naší, která klokotá!
Zdá se mi, že mu závidím, já vychrtlý, jeho svaly.
Zavření v zeleni dáváme tryskat pěnivé krásy života.

A nedělí bujnou se vracíme, obrazy, básně s námi,
kus nového světa a touha býti v něm prvý.
35 Že však se základ před střechou staví, nezapomněli jsme
snad?

Že každý svět nový byl vykoupen žalující krví?

Letními víny vzníceno pružně jde jeho mládí,
z dědiny varhanovými tóny nás volá kočovný flašinet.
Na houpací kolotoč vede si zardělou slečinku.
40 Sem ruku! A ráz! Jako by růže ve vírný vrhal svět...

Zase ta plachta, rezné plátno.
Jen růží nach padl na ně.
Jak ztmavěl! To nejsou růže!
Krev je to v ráně!

45 A máme říjen. A s rudýma očima chodí tu ženy,
velikým otazníkem, jenž z mlh se plíží, k smrti až vyděšeny.

Veliký otazník zakvílel poslední vteřinou jeho,
když padal jak růměné jablko ze stromu nařátého.

50 Hromada mrtvých cizinců,
prosáklá vápennou hlínou,
jaký to studený obkladek
pro muže s mandolínou!

Mám nejasnou představu:
mohlo by býti vše jiné, než jest,
mohl by mne poutati datel, jenž bije zde do dubu,
pozdní mandelinka, jež ztéká můj rukáv,
5 zeleň, voda, slunce.

Cívím však na věci a nevidím jich,
hyne mi zrak, sluch, paměť a čich,
ohlušuje mne vír čehosi suchého, klubkovitého,
cítím to ve svém mozku,

10 roste to,
lebku mi to rozhazuje na všechny strany,
roste to stále,
zabírá to celé údolí,
roste to ještě více,
15 pohlcuje to celý svět
v jediný vír.

To asi zešílel času mlýn,
myslí si nahý kus mozku, který mi zůstal.
A to je poslední jeho celá myšlenka,
20 se kterou mizím v nějakém suchém, jednolitém těstě.

Duté a temné ticho ze spící dědiny
 tlačí mi na okna studená, cítím to za svými zády,
 úzkost a nejistotu, která si neví rady
 a tlačí se ke světlu, kde bezpečnější zdají se vteřiny,
 5 ale já nedbám toho, nedbám času, jenž mívá,
 na tuto mapu vrhl jsem lampy zářící chvost,
 přikován na jedno místo, před barvotisk, jenž se svíjí,
 v přítomnost civím hřmící a rodící budoucnost.

Och, strakatý liste papíru,
 10 jak zapletl jsi mne nadmíru
 v síť svou zde přibitou na stěnu!
 V tvých nesmyslných arabeskách tak dobře známých
 od dětství,
 jež vydávají vznešená i velmi trudná svědectví,
 jsem jat a třepu se jak ryba v čeřenu.
 15 Tvé obrazce, body, čáry, linky,
 sepjaté tajemným systémem,
 tvých pitvorných názvů klinkybřinky,
 pod jejichž temným vše sténá jhem,
 kalí mi zrak — zmatek nitro mi plní —
 20 nějaké moře celé s hukotem se vlní
 kol připoutaného mého já.

Teď obrazce, každý má jinou barvu,
 ukrytý smysl, potměšilou larvu,
 kol mého těla, jež nemůže nic,
 25 vzdouvají se, sousta si navzájem ze sebe rvou,
 zvířata dravá, podivná s mordou krvavou,
 plameny chrlí z nabitých, soptících plic,
 směsují se, splývají čáry, barvy, body
 ve víru širé krvavé shody,
 30 a já v něm, nevědoucím nic o mně, skořápka ořechová,
 vířím, naplním se snad, potopím,

nevýdav protestu, výkřiku, slova,
ač toho tolik hrozného vím
a plná mám ústa.

35 Ještě však myslím — Ještě je možno zcela,
že nepadnu ke dnu, příval že nezanese
skořápku, z které píseň má, píseň zúčastněného zněla
i bojovné výkřiky, šlo-li o dobrou věc.

40 Ještě i pro mne snad nová pohoda z krve se rodí,
i pro mne, který jsem tolikrát napínal, uvazoval
dmoucí se plachty nedočkavých lodí.

Pročež vzhůru, mé srdce! Body a čáry, pusťte mysl mou!
Pryč s ledy nedůvěry! Pryč s povzdechy sobeckými!
Ač řeči zbaven a tělem nevolník, hle, mysl svobodnou
45 vysílám nad vír a jeho rmut, zde nad krvavými dýmy
chci dále po svém jen milovat, jen po svém nenáviděti.

A tušiti čistší shodu, věrnější sepětí —

Zestárlá mapo, tanči, rozpadej se a seskupuj!
Nežli tě složím — zbytečnou — dítěti na památku!
50 Především uхни však! Anebo ulici utvoř!
Má mysl je na pochodu, slyšíš, strakatý zmatek!

Tak je to dobře! Hle, vždyť nejsi ty zmatek ani!
Strakatý svět jsi, jenž povstal, ohrožen zlobou.
Strakatý svět jsi, jenž rodí nové milování.
55 Buďte mi zdravý, obzory, jež tímto průhledem vidím za
touto dobou!

A buď mi vítáno, slunce, jež tam nad nimi svítíš!
I nad mým lidem, jenž vyšel z koutka, kde krčil se tiše.
Mám plničké oči již tvého i jejich světla,
vírou a pýchou příslušenství hrud' má široce dýše.

A předčasně zhynu-li přece? A na nepravé snad straně?
 To světlo zůstane do konce v hlubině mého zraku.
 Již tolik života přijal jsem v dychtivé svoje dlaně.
 Naposled světlo tedy. Pojď, krvavý mraku!

Jak je to krásné,
že se probouzím v široké posteli pohostinného domu
jako ve vaně plné čerstvého mléka!
Jak je to ještě krásnější,
5 že otvírám okno v zákoutí malostranské
a vpouštím vzduch propletený ranními zpěvy a šramoty,
jenž jednou rukou podává si vonné kytice z Petřína
a druhou nabírá vodu z Vltavy!

10 Pomalu se oblékám,
podrobně vše pozoruji,
ze všeho velikou radost mám
a po pohodlí pluji
jako po letním rybníku.

15 A jaký posvátný obřad
v pokoji vedle za bílými dveřmi koná služka!
Slyším, jak drobounce šlape, opatrně vrže,
vyspalé věci nosíc na jejich ranní místo,
sklo zvoní o porculán
jako zvonky při pozdvihování,
20 když náhodou zabloudíš do katolického kostela.

Dívám se velkého do zrcadla,
mám-li ještě dost ruměné tváře, teplý zrak,
není-li slupka má příliš zvadlá
pro vás, kteří jste mladí tak —
25 otvírám dveře.

Okna jsou dokořán, a v provětraném pokoji
jak voní kouřící káva,
jaké srdečné zátiší tvoří staré nádobí uprostřed stolu,
žádný porculán, z jakého pijí estéti,

30 a jaké laskominy činí mi makové žemle
v košíčku vystlaném ubrouskem!
A vy, naproti ve dveřích, podomácku.

Usedajíce naléváme si
mléko a kávu,
35 zapomínám na rybolov pod lesy
pro vaši dvojí hlavu.

Pak saháte po čerstvých novinách,
a jak je otvíráte,
vane z nich známá syrová vůně,
40 kterou, nevěda proč, tak miluji.
A pak říkáte z nich jednotlivé, nabitě věty.

A pak čtete hroznou a ještě hroznější věc.
A pak vstáváte, zatímco dopíjíme,
a chodíte prudce po pokoji,
45 bezmocni přihlížíme k hrůznému ději.

Tu pravíte náhle nervózně:
Jak se těšíme na onen den,
kdy bude možno poprvé zvolati všechna slova,
která nás bolí v nitru!

50 Nastává ticho, podivné ticho u nás,
v lahodných vůních svěžího rána a přátelské snídani.
Hledíme upřeně, každý na jiný bod.
A cítíme, že z hlubin času vytéká provizorium,
maličká doba velikých událostí,
55 které nás oblehnou, přidusí ve psotě
a mřítí nám dají hladem po pravém životě.

ZAMČENÁ ÚSTA

5 Naše zamčená ústa jsou kaštanové pupence,
jež zbobtnaly, ale pro mráz nemohou rozpuknouti se.
Chce se nám kvéstí, s větrem vyslati nitro
jak soucitné ruce, doušky vody, ovoce na míse
anebo i jako sklenky s velmi silnými víny,
jež ostruhy zabodnou do slabiny.

10 Naše zamčená ústa jsou dusné žalární cely,
v nichž netrpělivým vězňům věčně uplývá vteřina.
Chce se nám předstoupiti a obhájeti svou věc.
Neposune se ručička, by udeřila nám hodina?
Krví a ponížením tolik jsme zaplatili,
nejeden zločin na sobě teď peklem mlčení smyli.

15 Naše zamčená ústa jsou nabité parní kotle
v šíleném závodu o sázku hrozící vybuchnouti.
Naše zamčená ústa jsou dynamitové patrony
nablízku požáru, když vítr počal douti.
Chce se nám duněti hněvem, sršeti nenávistí.
Vlastním se dusíce tichem, sluch napjatý křečovitě,
do dálky nasloucháme, kde bije to a svistí...

14. říjen 1914

Mezi dvěma frontami z lomozu a smrti,
nejistotou roztrhání na křivé kusy,
malomocni čekáme cosi jako osud;
ty však, skeptiku tichý, usměvavý,
5 už jsi zdvihl jej s půdy, na kterou padls:
otevřela se, zavřela za tebou na klíč.

Nikdy nepřiđeš už k Petříkům na sklenku vína.

Ale pod zvonem, kterým vidíme naději i bázeň —
lépe bylo by, kdyby byl neprůhledný —
10 pod nímž dusíme se jako zalehlá tráva,
odchod tvůj a jiné odchody, spojujíce včerejšek s dneškem,
nastavují nám zrcadlo, ve kterém zříme
svého života kinematografický obraz.

Nikdy nepřiđeš už k Petříkům na sklenku vína.

15 Spolu přece však sedíme tu, popíjíme,
shovívavý tvůj úsměv poznámky činí,
a já cítím, že přítel zde, vedle mne, sedí.
Náhle vím však, že jsme se dávno již neviděli.
Chci to podotknout. Mládí vzpomenout. Pryč jsi.
20 A já cítím, že přítel mi odešel navždy.

Letí dni mé
jako kulka nazdařbůh vypálená,
nevědoucí, kam padne.

Letí dni mé
5 jako pták, jež vyštvala změna
v tmu, jež houstne a chladne.

Divý lete,
nad mou zřidlou, šednoucí hlavou,
kdyže skončíš, kde usedneš?
10 Divý lete,
kolikrát mi pravdu díš dravou,
krotkou kolikrát lež?

Pamatuj si,
rozsévači měňavé nejistoty,
15 jež hned slíbí, hned bolí,
pamatuj si,
že chci vyjít jako dub z této psoty,
plný mízy, byť holý!

V SZEGEDSKÉ KANTÝNĚ

V szegedských kasárnách
— vojáčku, neházej na stěnu hrách —
v kantýně, dole v kantýně
chomáče lidské s vabank horečným
5 dýmají, hučí při pivě, při víně,
kymácejí se sklepením.

Semitská rodina,
zbujelá masožravá bylina,
úklady vojákům osnuje,
10 pohyby línými
dávajíc zboží a shrabujíc jmění;
ornament s vnadami navoněnými,
domácí slečna tu a tam přepluje
dusivé vření.

15 Cynický obchod,
bláznivý z ručky do ručky obchod
v té atmosféře kvete.
Hrdlo je zpráhlé i mysl je zpráhlá,
z daleka jakási ozvěna táhlá
20 zní srdcem, až bolí.
Za doušek duši! Och, ty můj světe!
Mamičko! Mařenko! Anči!
Byli jsme v poli a budeme v poli.
Světe můj, tanči!

25 V szegedských kasárnách v kantýně
v lomozu, v puchu, ve špíně
dušička zkřehlá se rozehřívá;
vedle však v malé kuchyňce
kdos pobrnkává na strunce,
30 za velkým sporákem v koutku kdes

cvrček, jak byla by to pod lesem mez,
sedí a zpívá.

35 V kuchyňce malé po páté
pijeme kávu, pijeme čaj.
Za námi cesty jsou zaváté
v domácí kraj.
A všechno hořkne kolem nás,
hořké jsou obzory před námi:
40 mne jen ten cvrčkův jednotvárný hlas
medovou chutí omámí.

Sedím a naslouchám
náhle tak sám,
vlní se zlaté obilí,
na stráni voní mateřídouška.
45 Ach, co vše měli jsme! A co jsme ztratili!
Rcete mi: Je to jen zkouška?
Jen a jen zkouška?

Leč v nejeden večer po retraite,
po vezdy předčasném retraite,
50 i tento brloh zpocen se kymácí,
opilá kocábka zalklého vraku
za divé bouře.

Sem slezou se poslední pijáci,
tváře jak z rudého máku:
55 výparem rumu, oblakem kouře
lomcuje zmožených hrdel řev,
a já již nevím ani,
zda v koutě zní ještě cvrčkův zpěv,
zda obilí vlní se, voní mateřídouška.

60 Snad zpívám, snad piju či písčitou plání
uháním na koni mumlaje: Jaká to zkouška!
A náhle v prázdnu sedím,

65 kdos naproti mně se tyčí
a hvízdá,
do žhavých, posměšných očí mu hledím,
an syčí:
„Počíná poslední jízda.“

RANNÍ SLUNCE V SZEGEDU

Ve čtyři, v půl páté ráno,
než ticho je protrháno
plechovým třestěním trubky,
než vojáci z front se vysypou,
5 semena z plodů, jež zralé jsou
a praskají,
tu uprostřed na nádvoří
se zaleskne kalužinka,
na tváři šedé, vystydlé hoří
10 čerstvá a bláhová šminka,
rybníček slunce
se dětinsky sminká.

Větrík ho nemůže rozčeřiti,
pokojně svítí.
15 Větrík jen hlavy chladí nám,
kteří se první u hydrantů
myjeme ze šálků v malém kvantu
vlažné a kalné vody;
větrík je laskavá ruka.
20 Z ostatních věcí jen muka
cíhají na nás.
A mimo zlatou sluneční louži
každý se nedůvěřivě plouží,
ze stínu s hrůzou hledí na ni,
25 na její teplé usmívání,
jež roste a rozpaluje se.

Sám,
poněvadž ještě nejsem zdejší,
poněvadž ještě si vzpomínám
30 na jaro severnější,
odrážím na zlatou hladinu
člun, zvyklý v slunci se kolébat,

člun, jenž by někdy se potopil rád
a jindy tiše se zasní:

35 Vrby a olše táhnou se po březích,
od splavu zvoní ženský smích
a pěnou skáče pstruh,
napravo, vlevo na stranách lesy
se všemi hlaholy, šumoty, hlesy,
40 sečemi horce se tetelí
pach rozkošnických postelí,
v plápolu tančí hmyz...

Ale jak hořkou mandli náhle
pokoušu, vyplivnu před fronty zprahlé
45 naděje, snění:
povelů nože řady krájejí,
biplány v modři se koupají,
ve výhně slib se mění
jezero slunce.
50 Kol po všem smutku pravoúhlém
zářící stéká proud,
a v srdci zmrazeném a ztuhlém
všecko je troud.

A tu již východ zaúpí,
55 jdou čtyřstupy, jdou čtyřstupy,
na nebi hledáš mrak.
Nebesa jsou však natažena,
ni záhyb,
doběla skvěle vyleštěna,
60 ni skvrna,
k zemi se navrací zrak.
Do slabin práská tě polnice
na horké, rozryté silnice,
ve prach a žár:
65 jsi sousto téměř bezcenné,

do kotle k změknutí vržené,
za chvíli vzkypí var.

Červen 1915

V szegedských kasárnech
na velkém dvoře
pod třemi platany
pěšáček svázaný,
5 v maďarském městě ten voják Čech
polyká hoře.

Ke stromu přivázán
zvolna se svíjí;
pod třemi platany
10 svíjí se bezbranný,
u nohou čeká mu s vodou džbán,
vteřina míjí.

Jak zvadlá květina
hlavičku sklání
15 pod košem platanu
pro smích a pohanu,
vteřina dlouhá je, hodina
je k nepřečkání.

Zatěká bez rady
20 zrak, jenž se kalí,
se třemi platany,
kletými platany,
splývají lidé i fasády,
slunce, jež pálí.

Vše mu kams uplývá
25 závratnou strží,
pod třemi platany
vojáček spoutaný
bled, zhroucen náhle se usmívá;
30 jen strom ho drží.

Žilo to vteřinu,
snad pokus o sen:
zmizely platany,
na návší s kaštany
35 maminka sedí, jí do klínu
padá jak skosen.

Okamžik byl to jen,
vteřina štěstí.
Vodou ho polili,
40 procit snad na chvíli,
narovněn, k platanu přitažen
lhostejnou pěstí.

Té hebké uherské noci
 pod širou bání,
 velikým špendlíkem propíchanou,
 abychom se neudusili steskem,
 5 abychom nezůstali tu docela potmě,
 já,
 jež státní hřebčinec posunul před frontu na stráž,
 anebo honvéd,
 jenž v osvětleném okně za mnou usnul nad psáním,
 10 anebo noční chodec, schovaný za lucernu,
 která se žhavá potácí po náměstí,
 a možná i gróf Hoyos, hezký rytmistr
 a chloubá Dorožmy,
 který už také spí za mými zády, tuhle!

15 Té hebké uherské noci!
 Roztáhla široce
 nikoli temná křídla, jen pel jejich všude,
 řídký a třpytící se v panenském svitu.
 Akáty, jasany, morušemi proudí šum
 20 a v jeho mezery
 řine se ustavičný pleskot kašny
 anebo ztlumená, roztrhaná cikánská hudba
 z menáže důstojníků.

Té hebké uherské noci!
 25 Jak dává zapomenout!
 Jak ruší váhu zbitého těla
 i tíhu mysli nadulé nedočkavostí!

Vteřiny! Okamžiku!
 Nebesa, která couváte v ohromnou nekonečnost,
 30 a přece bledou svou modř mi sypete na hlavu!
 Krajino cizí, svobodná, drsná, kterou jsem napojen

jak vínem, po němž mám chuť ještě v ústech!
Och, čarodějky!

35 Kdo to tam hajá za oknem svítícím
v peřinách bílých, malá kišasoň?
To je má dcera,
kytice lučního kvítí v mých hubených prstech.

40 Kdo to tu sedí na rudé lavičce
ve stínu akátů, jež hovoří s větrem?
Tos ty, má ženo,
divoké lásky slasti a hoře,
korunko zlatá na mé šednoucí hlavě,
to mezi trnovou korunou člověka
a básníka zeleným věncem.

45 Zatímco stín můj před vraty na stráži stojí,
hlavu mám na tvých řadrech, tvář svou před nebesy,
aby se napila dosyta jejich bledého světla,
a s chutí po víně v ústech čerstvou mám chuť
po tomto kraji, jež miloval Petöfi.
50 Lásko má, obejmi mne, ruce své sepni mi na prsou
a nech mne šeptati jako ze sna,
líbej mne přitom na čelo,
slyš!

55 Na širé, vlhké, jílové dlani
jak věrná žena sedí tu svoboda
s plnými boky a nadry,
do dálky zírajíc rukou oči si cloní
a usmívá se.
Z prudké a hlučné venkovské řeči,
60 ze skřeku vodního ptactva, z chorálů nesčetných žab,
z bučení stád a stád do písňě zvonců
skládá se její zpěv
a táhne přes močály, žita a pšenice,
přes lány kukuřice a papriky,

65 přes řídké statky uprostřed vinic a zahrad,
hlídaných topoly.
Mateřsky usmívá se pod čistým nebem,
brázděným lety racků, divokých kachen a hus
a tancem čápů, kteří klapají zobáky.
70 Větrné mlýny ňadra jí, myslím, ovívají,
a tmavošedí, melancholičtí buvoli,
jež několik kroků odtud se loudají silnicí,
zdvihají hlavy a větrí ji...

Lásko má, pevněji přece obejmi mne!
75 Před touto oblohou rozjasněnou jak štěstí,
před touto zemí, kterou bych milovat mohl...
proč měkké ruce tvé mění se v dým,
zatímco náhle s nadějí polykám úzkost,
proč prcháš?
80 Proč nespí Soňa za tímto svítícím oknem,
proč je to honvéd? —

Po širé báni,
jako by ucpat chtěl zářící dírky,
jako by spálit chtěl noci pel,
85 sune se tiše ze strany na stranu
chvost strážního reflektoru.

I

Po kalné Tise ledy od severu jdou
a po železničním mostě vlaky s municí...
Za trochu klidu platím bolestnou chorobou,
napolo slepý bloudě po nemocnici.

5 A přece, pojdte sem rychle, něco vám pošeptám:
Jsem opět cosi jako homo sapiens.
V šero a mlčení hroužím se jak v říční večer prám,
u kormidla mi sedí tesknící sana mens.

II

Po kalné Tise stříbrné louže se rozlily.
To slunce není však pro mne, není teď můj čas.
Byť zcela slep i hluch a něm, kukla motýlí,
tu v koutku kdesi rád bych vyčkával jarní jas.

5 Pak bych se proklubal z kukly jednoho poledne,
bych nah a svoboden stanul před čistou oblohou,
rovnýma nohama skočil do proudu svého dne,
ni vírů bych se nebál, v něž jiní nemohou.

10 Leč to by bylo vám dáti mi nejen vody smích,
šum lesů, lučin květ a zvířat snubní rej,
to by se musil vrátit i lidský živočich
k souzvuku s kvetoucí zemí, s ní splynout v jeden děj —

III

Mlha nad korytem Tisy
všecko vyvatovala.
V mléku řídkém potopeny
nákladní spí lodice.

5 Touha přitiskla mi čelo
k oknu nemocničnímu
v pozdní večer, jenž mne minul,
vymetaje jídelnu.

10 Sterem hlasů volává mne
zvenku zbytek života —
Teď chtěl bych jen v bílé tmě té
slyšet rozvodněný proud

15 a na lodi, hnědý plavec,
u kamínek v kajutě
dnešní porci zelí s chlebem
zapíjeti pálenkou.

IV

Polozastíněné okno,
nestačí-li, jde-li o svět,
dost je velké k oslazení
nemocniční idyly.

5 Z trochy zdí a holých stromů,
z mostu nad rozmáchlou Tisou,
nu, a z obecného ždibce
malých lidských zvířátek

10 skládá se mé denní sousto
polykané labužnický.
Denně jinak upraveno
dostávám je na talíř.

15 V době, která všechno bere,
za to sousto bývám vděčen.
Křečovitě držím stéblo
nad závratnou propastí.

V

Dni mé, jeden za druhým,
chudý, chudší za chudým,
jako popel, jako prach
sedají mi v týl:
5 v šedi šed' a v dýmu dým
bytí mé se nebytí
podobá jak stínu stín,
nad propastí stín.

Hledím dolů: šum a jek,
10 dravý život, horký svět
rozhazují s lomozem
cizí hlubinu:
je to totemtanz i ples,
tma i světlo, pláč i zpěv,
15 úzkostí a nadějí
živá kytice.

A že jsem tak hrozně chud,
touhou zachvěla se hrud',
a že nebyl jsem vždy stín,
20 lačně dolů zřím.
Jako míč však od stěny
odskakují zraky mi,
mezi mnou a divou hrou
studí cos jak sklo.

25 Pokud dosahuje zrak,
z cizoty je zvuk i tvar,
z ostnatého drátu jsou
barvy, pohyby:
nepřátelská vzdálenost
80 vstříc mi číší z propasti,

kdybych sklem se propadl,
sežeh by mne mráz.

35 A tak nad propastí dlím,
šeď a popel, dým a stín,
touha se mi zalnula
v prsou vyprahlých —
Ale kdybych spatřil květ,
jediný svůj, rodný květ,
40 pro ten květ a za ten květ
vrhl bych se dolů.

VI

Mimo mne kymácejí se všelící lidé,
Maďaři, Srbové, Němci, Rumuni, Židé.

Smutní i veselí muži, tiché i hlučné ženy,
jsou mezi námi steré styky nataženy,

5 smutná a veselá pouta, tiché i hlučné styky,
melancholická čtverylka při zvucích harmoniky,

předivo z babího léta, leč rovno tvrdému poutu,
železná pavučina až do tmavých koutů,

10 proměnlivá a lehká, že průvan jí smýkne,
leč po celém domě nikdo z ní neunikne.

A přesto nesmírně sám jsem v tomto soužití s mnoha,
jako v zástupu věřících ten, jenž nevěří v boha,

poslední vlčí mák v chřestícím ovesném poli,
mezi oblázky škeble, vržená na břeh holý,

15 ano, jak škeble uzavřen tu ležím a lidsky se dusím,
zatímco nějaké hrozné dni jdou dlouhým pochodem husím

rovnou do monografií a příruček historických,
okutou obuví rádíce v nejlepších květech lidských.

20 Nemám tu pohledu, jenž by mne pronikal ke dnu,
kdy a proč hořím, kdy a proč blednu,

nemám tu dlaně, která by dnes úzkost mou zachytila
a zítra z nadějí mých pevný koráb sbila,

v němž bychom dali se na cestu do nejvlastnějšího kraje,
ježž horizont nám vrací, zvolna se otvíraje.

Zima 1915

TĚŽKÝ ÚDĚL

Mezi včerejškem, jemuž rád bych zulíbal ruce,
poněvadž tak mi voněl říčkou, bořinou, sečemi
do pokojného snění,

5 a tím zítřkem, jehož nemůžeme se dočkati,
a jež mnohý spatřil, spatří toliko očima
rozpálenýma smrtí,

tento ohnivý, třeskatý sloup až do nebe ční,
žhavá, železná opona pomsty a vyrovnání,
u níž hrají svůj výstup,

10 bezejmenný, titěrný výstup smutného školáka,
jemuž zazdá se časem ze žití předešlého
chvilé zralá jak hrozen —!

15 Och, jak strašlivě dělí tento ukrutný mezník
minulost a budoucnost, drtí přítomnost na kaši,
jež nám ucpává ústa!

Ale v našich srdcích dosud přečkávajících,
silněji než kdy jindy nevědoucích dne ani hodiny,
pevných v lásce však, v záští,

20 v našich mozcích žíznivých, zvadlých jak fiala
v horkém kořenáči na plném poledním slunci
příliš krutého léta,

25 kontinuita života vine se nepřetržitě
jako kabel spojující Starý svět s Novým,
po dně bezpečně běžící, i když orkánem povrch
převaluje se, zuří.

Všemi směry z ní line se horoucí elektřina,
až nám nitro časem otrásá se a doutná
touhou po staré práci.

30 Neodložili jsme snad teprve včera svých nástrojů,
z nejmilejšího díla vyburcováni náhle
trapnou návštěvou mnoha?

Slyším ledová slova, po těle sklouzají mi,
konám kázané věci s rozprášenou myslí,
v ničem, při ničem celý.

35 Potácím se a klopýtám hořkým, dlouhým snem snad,
nebo kobylek mračnem, do nichž bezbranná vůle má
marně vyráží stony.

40 Ale trhlina jasná, již někdy postřehnu v dálce
silou reminiscence, silou naděje přes všecko,
jest mi a jest i vám jistě, přátelé, spoludělníci,
cílem, smyslem vší touhy, odměnou za všecka muka.

Pevně levicí držíce poslední článek řetězu,
prostředníci, nosiči, k trhlíně, za níž se ková
skvoucí pokračování, pravici natahujeme.

45 Toho sladkého údělu! Ale jak bolí a tíží
v těchto přeražených hodinách očekávání,
v tomto zazdění pevném, jehož ledové prsty
jdou ti po zkřehlém hrdle!

Den za dnem letí, týden za týdnem,
 pokojným zdá se tu všechno snem,
 denně můj den je širý pecen
 vlažného těsta,
 5 bez vůně však a bez chuti pecen
 uprostřed horkého města.

Hrdličky nás tu oblétají,
 zvědavě straky se dívají k nám,
 střechy a zdiva symfonii hrají
 10 v zeleni, která je všude,
 a já jsem sám, ba, skoro sám,
 který tu pobožně naslouchám,
 jak, jak to hude:
 smutek v mých prsou vyhlíží jarně,
 15 leč v srdci buší to marně.

A také kašně naslouchám,
 z níž trojí pramen tryská;
 ve dne tu malé hnědé ženy stavějí džbány,
 večer se v platany vracejí vrány,
 20 a za noci velikých hvězd
 v prsou mi cosi výská:
 leč k světlu to nemá cest.

A sejdu-li do ulic, klouzaje po hladkých kamenech
 v dav mezi osly, soumary, vojáky, domorodce,
 25 jimž pohyby láme zuřivý sluneční dech,
 a mimo dílny, krámy, kde volají chodce
 truhlice pestré, opánky, látky samé kvítí,
 měděné mísy, spony i laciný západní brak,
 kde zdálky zlaté placky svítí
 30 a zvolna řezou nože na tabák —
 těch hromad ovoce veselých

pak ještě mezi vším,
mnoho-li zažili jsme jich
pohledem dychtivým!

35 Denně je den můj ovocem obstoupen,
slívami, broskvemi, hrozny a fíky,
paletou živou pro bujný sen,
melouny krájíme, loupáme jablka granátová,
a v tichých uličkách s tvrdými vrátky,
40 jimiž se nesou zahaleny
temnými plášti a bílými šátky
břichaté ženy,
pobožný nápěv na kluzká slova
či hymna z harmoniky —
45 zeď břečtanovou korunují pomorančovníky:
jsou plody obsypány.

Jen já tu zůstávám planý.

Z minaretu hodža zpívá platanům
pod spálenou modří v širém žáru.
Dole na tržišti obchoduje se,
z ručky do ručky jde stříbro Škipetarů.

5 Ponořil jsem smysly v horký den a ruch:
tak je uschovávám před těmi, kdož trýzní,
tak je koupám, z čistých zdrojů napájím,
aby svědčily v čas budoucích mých sklizní.

10 A tak zapomínám, čím a proč jsem zde:
mně snem otakárci, městem těkající,
mně snem hrdličky jsou, jež se slétly v krám,
aby z pytlů kradly zlatou kukuřici.

5 Bajonet v koši mám, blůzu na sedle,
k soumaru řetěz připjal jsem na řemen,
v pobřežní krajině žárem zešedlé
s oběma rukama volnýma, v košili jen
jdu, celý chůze.

10 Vůbec jsme všickni jen chůze dunící,
spuštěný mechanism, aspoň napohled,
já, tragtierführer náš, oba koníci,
špalír nám dělá celý svět,
jsme pěkná chůze.

15 Napravo, docela blízko brouká moře,
zelené lemování, bělavě zkropené;
nevím, zda šťasten jsem či mám-li hoře,
nevím, zda údy svěží mám anebo znavené,
jsem pouhá chůze.

20 Včera jsme viděli hroby podle silnice,
po jednom, po dvou, po třech, po pěti,
za námi leží koráby, z moře trčíce,
vše jedno — jsem ještě vůle vzepětí,
jsem pěkná chůze!

VEDRO

Hrdličky v starých platanech
cukrují poledne
a v křísí písni srší dech
rozpáleného dne.

5 Do staré bašty, jaté snem,
snáší se hejno vran.
Po slunci čtyři poklusem
mrtvolu nesou z bran.

10 Kdos vpředu s holí křičí v jas
a v pustou ulici:
„Ty, mimojdoucí, uхни včas
choleře smrtící.“

15 A vzadu s vápnem kluše kdos.
Podobni mumraji
jsou všickni bílí, každý bos,
máry se houpají.

20 Pak zmizí, žárem pohlcen,
ten přízrak vápenný.
Široce usmívá se den
přes horké kameny.

KUKUŘIČNÉ CHLEBY

Jak svítí,
zdaleka volají, laskominy vznítí
ty zlaté chleby, v pekařských krámech kukuřičné chleby!
Jak ohromují,
5 lákají, dráždí, provokují,
když hlad ti zatlouká zvolna do mozku tupé hřeby!

Jen mrskneš okem po nich,
a již ti nejdou z hlavy,
a všude zříš je, zlatý den,
10 cválají na zlatých koních
v strakaté východní davy,
jsou zlatý hřích a zlatý sen,
lačného sytý sen.

Jak září
15 do bledých, vyhublých tváří,
když prodavač s fezem a nohama zkříženýma
hází je na váhu!

Jak planou
dobrotou požehnanou,
20 když láme a dává je rukama pokojnými
žebrákům na prahu,
kňouravým hnědým žebrákům z dlažby!

To velikanánské mince jsou,
peníze nové ražby,
25 k oslavě země v oběh jdou,
země, jež ploditi ráčí,
zříš jako klasy je pláti,
jak slunce, jež klasům dá zrání;
jim netřeba hlavy ni znaku, lesk a barva jim stačí,
80 a číslem jich zdá se nekonečnost.

Má mimojdoucí v oku vděčnost,
má jiný v oku hlad — jda mimo sám,
já obé v oku mám.

35 Že hlad,
och, toho netřeba vzpomínat,
že vděčnost, toť však proto snad,
že tato dozlatova vypečená žluť,
ten zdůvěrnělý obraz z daleké končiny cizí,
pojednou domova sladkou chuť
40 jak jaro vzestup mízy
probouzí ve mně,
v synáčku severní země —

nevěda proč,
venkovský vidím vířit kolotoč
45 tam dole u Svitavy,
skleněné křišťály třepotají se, řinčí polyfón,
činelů zářící placky se mihají, zakřikne zvon,
a mládež se baví — —

anebo v trávě šťavnaté hledím za motýlem
50 pod jednou bílovsou strání,
kol v louce zlatem svítí steré pampelišky
jak vyleštěné plíšky,
a vše je var a vše je kolotání
a včela všecka žlutá pylem
55 polednem se potácí...

Leč nezapomeňme na chleby kukuřičné
z pečlivé ruky domácí!
To nejsou zlaťáky, jež moslim vyplácí,
to není z hromady zboží:
60 jsou zlatější a vysoké, vznešené spíše než sličné,
pravý „dar boží“!

Zároveň s mouchou,
se smutnou jednou mouchou

65 k slunnému místu na naší zdi
přilepil jsem se velmi.
Zároveň s mouchou
dívám se na svět z hlediska hladové šelmy.
Zdá se, že cosi jej hyzdí.

Mimo nás,
70 množíce slunce podjarní jas,
na hlavě nosí hnědá děcka
s domácím chlebem měděné mísy.
Každý je čísi
a děcka jsou veselá všecka:
75 barvené ručky vzduchem jim těkají,
dřeváčky hbitě klapají.

Můj žádný však není,
zvírátko dravé v mozek mi kouše.
Och, pokušení!
80 Rozkoši vrchovatá,
zmocnit se kusu tohoto zlata!
Kousíček dal bych také své mouše.

Vznešený chlebe,
se zlatem slunce zpíváš a hřeješ!
85 V nitru však zebe
myšlenka, kterou po cestě seješ.

Leč na slunném místě
vše chladne, hroutí se jistě.
Soucit a něha a žel
90 náhle mi srdce chytly prsty jak drátky,
teploučký váček zazvučel,
korálky rudé v něm chřestí,
zadními vrátky
mrtvolu dáváme poodnésti,
95 korálky rudé zvoní,
srdce mi zpívá,
na plavém koni

100 jaro snad vjíždí a zpívá,
celý svět zpívá
i slunce zpívá —
na něco všickni čekáme
a docela tiše si zpíváme:

105 Kdybychom všickni, kolik je nás,
za ruce vzali se spolem
a ohraničili sluneční jas
velikým kolem,
kde by se vzal, tu by se vzal
uprostřed kola malý spasitel
110 a ten by všemu světu lámal a rozdával
božího daru kukuřičnou žluť i žitnou běl,
a byly by to zlaté chleby domácí
a nestáli by kolem žebráci.

ZIMNÍ VEČER V ELBASANU

Modrý večer zhoustl
trochou vlašné mlhy,
jako kdyby zemi
unikalo mléko
5 z hrudi mateří:
zakřiknuté hvězdy
nesměle se chvějí,
jako křehké květy,
jimž se ani zrána
10 rozpuk nedaří.

Od ohniště, v něž jsem
zle i chtivě civěl,
v žáru opékaje
jako pečení psí
15 touhu, bolest, zášť,
bezděčně jsem vyšel,
pozměňuje místo,
před vrata jsem vyšel
zimomřivě skrčen
20 v šedomodrý plášť.

Před vrata jsem vyšel,
zapadaje tiše
do řídkého moku,
jenž se za mnou zavřel
25 jako klidný sen;
prostoupil mne zcela,
zježenou srst nitra
rovnaje mi dlaní
jako vata hebkou:
30 byl jsem přemožen.

Městem přetajemným
na jezerním dně kdes
pomalu se sunu
jako brouk, jenž slídí —
jako temný květ
stanu, hlavu zdvihnu
k dirkám báně mléčné,
jimiž pronik by rád
k velikému světlu
štíhlý minaret.

35

40

Měsíc

spláclý, žlutý jak síra,
 osamocen venku,
 bez hvězd, které se uzamkly
 5 v kalné jakési tekutině,
 na svět vysadil hyždě,
 výsměch sytého parazita,
 naslouchaje zálibně sýčku
 pískajícímu z hřebene mešity.

Škumbi

10 v dálce naběhle hučí
 přehlušovaná hulákáním větru,
 který zledověl na horském sněhu.

S námi

15 začazená kuča se houpá;
 střechy řešetem, podlahy řešetem
 fičí.
 Na slamnících, v pokrývkách skryti,
 kořist ničemných mražení,
 20 jako v balónové loďce se houpáme:
 zbloudil v tajemné krajině,
 v bludném kruhu víří,
 do skonání snad víriti nepřestane.

A toť právě, nač myslím

25 a co přál bych si věděti,
 dole zatímco pod námi probírá klidně
 kukuričnou slámu dobytek.

Zdali plujeme touto nocí,

30 všemi podobnými, jež předcházely,
 všemi podobnými, jež přijdou ještě,

všemi dny, jež podobají se této noci,
všemi smutky, bédami, neřestmi,
světem, který zešílel,
žitím, které zhořklo až ke dnu,
35 jak tak visíme mezi životem a smrtí —
zdali plujeme, abychom dopluli,
já a ty a třetí, čtvrtý, pátý,
kteří ani ve chvíli nejbídnější
nepřestáváme mysliti,
40 na vlast mysliti, kterou budujeme,
na svět, kterého dobýváme pro ni a pro sebe —
zdali plujeme, abychom dopluli
do přístavu, v němž zavlaží všechny pozemské prapory,
domů —
45 anebo zda plujeme, abychom nedopluli,
nevrátili se k nejvlastnějšímu,
nespatřili nic z toho, co roste,
musí vyrůst z krve a muk —
zdali obraz šílenství, obraz úzkostí
50 ponese do mrazů věčnosti.

A tak zatímco doby veliký otazník
přestal býti mi otazníkem,
olupuje mne o spánek
malý otazníček mého a vašeho já,
55 druzi, spoludělníci.

Mlčí zimní noc, bije vítr skučící.

V SRDCI MI ZPÍVÁ STESK...

Za jasné zimní noci, za třesnutí mrazu,
když se jiskří sněhová pláň,
stříbrně, tiše zní cos bez oddechu a kazu,
země hrud' či nebeská bář,

5 anebo hvězdný svit na tvrdém sněhu tak zvoní,
naší zimy nejčistší zvuk —
já však i zde to slýchám, když se hlava mi kloní
k hrudi zkřehlé mraziskem muk,

10 a kolem tichá chvílka klade na věci zmatek,
šeď pavučinných svých desk:
stříbrně, tiše zní to jako tenounký drátek,
rovnou srdcem napjatý lesk —
po tobě, ženo, stesk,
v srdci mi zpívá stesk.

Tam u nás byl by to jarní den,
 blažený jarní den,
 do lesů by se tiše a nesměle
 plížila Květná neděle,
 5 zeleně křehký sen,
 leč zde je teprve čtvrtý leden:
 postaru širým sluncem sveden
 dal jsem se na cestu,
 všecko, co tíží mne, všecko, co mučí,
 10 v dřevě naší zanechav kuči,
 po boku v polní lahvi máje veselou nevěstu.

Kolkolem hory, dobrou stará silnice,
 jdu, básník pouze, v slunečním jase;
 v dáli ty vrcholky mohly by smeknout bílé čepice,
 15 kdypak se jim to přihodí zase!

Olivy, zimostráz, dosti je zeleně všude
 a málo rzi a málo holosti;
 stád zvonce, jako když bystřina hude,
 bublají doprovod k vteřině spokojenosti.

20 Jak z tvrdé skály člověk ji vyrve času,
 překřehlé době,
 vteřinu, hodinu, den, zřídka jen celý,
 a k tomu pokoji a k tomu jasu
 jak malé robě
 25 vztahuje ruce, jež se otevřely.

Mám obě otevřeny, ramena natažena,
 jsem vůbec ruka jen, ruka otevřená,
 na kterou zlato s nadějí
 sype se skvoucí ručejí.

80 A jaká rozkoš takhle jíti
neznámým krajem sám,
och, takhle jíti,
cizinec z dálky k dálavám,
och, takhle jíti
85 docela podomácku s holí a čutorou
končinou donedávna téměř tajemnou,
och, takhle jíti
a nežalovat, netoužiti...

Teď Škumbi, věčně kalná, po boku mi
40 široce šumí,
z plemene divokých panovnic
dnes všecko jest a zítra nic,
zákeřné všecko, rozmarné nic —
kobrtám výmoly, stezkou rozervanou,
45 z balvanu skáču na balvan,
jsou Ljabinoti za mnou již, teď do Žibraky dále,
přede mnou vrcholky bělostně planou,
sněžného vojska stan a stan,
a vzdálenější jsou stále.

50 Silnice mladá ráda by tudy vpřed,
leč pomalu pracuje člověk a rychle voda z hor;
kol uštěpačně ledacos odpoví ti na pohled
a vedle hor jsi zcela malý tvor.

Nedivno tedy, nesmeknou-li bílé čepice,
55 třebaže ještě neměla mne malarická zimnice.

Snad půjdu, nikoli sám, tudy ještě jednou,
a tváře, nyní hořící, zšednou mi a zblednou,
a stokrát prokleji výmoly, v nichž po pás bude vody —
toť však — a nikoli nejhorší — jen jedno z mnoha „snad“,
60 jež možno pomalu polykat
v dnech kalné nepohody,
leč nikdy na slunci, jemu tváří v tvář,
leč nikdy ve věnci nadějí, jež hoří

jak věnec, jímž horstva bělostná zář
slunečné chvíle se koří —

a nikdy za noci, kterou tuším již,
jak na cestě zpáteční vstříc mi zavane
a na strany odsunujíc soumraku mříž
dá mne pod ochranu hvězdného davu:
mně nikdy nadarmo světlo hvězd nekane
na starou hlavu.

1917

Měkký smutek,
 denní můj pokrm
 z tesknice a víry, z touhy a smutku,
 tvrdne jako skořápka zrajícího ořechu,
 5 jako všecko na této makedonské stráni
 s kučeravým doubím, s kamennými domky
 pod těžkými břidličnými střechami,
 pod jarní měňavou oblohou.

Tvrdne denní můj pokrm
 10 z hořké tesknice,
 neboť příliš dlouho již odmítáte mi
 psací stolek,
 skříň s knihami a obrazy,
 ženu, s úsměvem přinášející čaj a s máslem chléb,
 15 plápolavý ohníček našeho podzimu, Soňu —
 domov a smysl mého života.

Tvrdne denní můj pokrm
 z víry a naděje,
 neboť dávno již byl bych se zabil, tam dole, u kalné Škumbi,
 20 kdybych přes všechny úzkosti nevěřil stále a silně
 v návrat ke svému nejvlastnějšímu,
 v rozkoš z nové práce, pro niž udeří jasná hodina,
 v komfort vlastního hnízda, jež nás čeká —
 v základ a modrou oblohu pro svůj život.

Tvrdne denní můj pokrm
 z touhy a prázdnoty,
 která časem zeje mi před zrakem po celé dni,
 neboť dosti jsem se nalokal ciziny,
 dosti jsem se v horách nalámal kamení místo chleba,
 30 dosti přebrodil řek,
 dosti výběžků Jihu a Východu poceloval

— byliny, zvířata, lidi, práci, umění —
sklouzaje nakonec k jádru všeho, jež se nemění —
a shledav náhle nesmírnou vzdálenost svou
od svého kořání.

35

Tvrdne můj smutek,
tvrdne denní můj pokrm
z tesknice a víry, z touhy a smutku,
mezi tvrdými horami a tvrdými staveními
40 uprostřed tvrdého života
chudých domorodců a válečných nomádů,
zpřelámanými zuby jej hryži
z tvrdého lože kočovnickova
okénkem zíraje v tvrdý kraj,
45 kde nepochopitelně měkkou bělostí svítí
kvetoucí slívy.

45

Tvrdne můj smutek,
tvrdnu celý.

Kéž bychom se měkcí opět uviděli!

Dubové babky praskají
na našem ohništi.
Venku bóra uhání po kraji,
tu zahuláká, tam zasviští,
5 na horách hore sněhy honí,
tančí ve žlebech,
bije stádem divokých koní
do břidličných střech.

10 Sedíme, ležíme v černé kuči,
babky praskají, plameny hučí,
všickni tíhneme k plápolu.
Jeden má dětinnou radost z něho,
druhému hoří v něm cos předraheho,
bratrsky drží nás pospolu.

15 Sedíme, ležíme. Život slyší
do prázdna uniká.
Zamlklý zevloun na chléb myslí
a smělost cynika
s vlhkými ústy zahovoří
20 o posvícení.
Ostatní všeckno v plamenech hoří,
hyne v kamení.

Jediný verš mi hlavou bloudí
potmě, opile.
25 Odstrčím jej, vrátí se, vloudí,
čeká zavile.
A v pusté, kamenité stráni
zhyne bezmocen.
Pustou, kamenitou strání
30 noc má i můj den.

Dubnová noc,
hvězdnatá noc
po špičkách přišla k nám přes kopce,
převysoká
5 přišla si ruce umýt do potoka,
po špičkách přišla k nám do obce
jaru na pomoc.

Sotvaže pastevcova píšťala usnula,
tiše se nahnula
10 v úžlabinu,
polibkem zazvonila,
stříbrně zazvonila
o hladinu,
do vody prsty ponořila,
15 jako by hltavě pila,
a ševel táhl strmou strání
kapradím suchým, doubím v lán,
jako by tajný povel byl dán
k milování.

20 Napravo stráně strmě splývají,
vlevo jsou zavřená vrata k obzoru,
tu na dlouhém hřebenu sněhy se modrají
s hvězdami v tichém hovoru,
svítí sněhy,
25 veliká sýpka sedlého světla, navršené něhy.
Ramena světlá a protáhlá
sem noc pak zvlhlá natáhla
a zabořila v sních,
nabrala si ho vrchovatě
30 a dolů nesla k tvrdé chatě,
od rukou jiskřivý prach se jí zdvih.

A hned se práce ujala,
za stromkem stromek obalovala
sněžnou bělostí;
35 vzňaly se koruny v úžlabině,
potok je zrcadlil na hladině
s chvějnou něžností.
A zdálky sněžný hřeben se usmíval dolů
na rozkvetlé snítky,
40 jak dobrý otec od pokojného stolu
na své dítky.

Dvě bělostí tiše se usmívalo
jedna na druhou přes kopce,
zatímco jaro ve stráni spalo,
45 zatímco jaro se zdálo,
kterak hned časně ráno,
až bude odkukáno,
vtrhne do obce.

Duben 1917

Před naši díru syslí
mne to vyhodilo,
s mou myslí
si to zatančilo,
5 a hodiny počaly se mi úprkem
rozvinovati vpřed
jako klubko shozené po svahu,
opily se snem,
rozletěly v slunný svět —
10 leč konec zůstal pevně na prahu,
na adrese: Bragožda, obvaziště,
měl jsem to v nitru, zakousnuté klíště,
cestou z chladných hor
mi to však nepřekáželo,
15 křídlatý byl jsem tvor
a dobře se mi letělo,
v pogradecké jaro motýlem jsem slétl —
není-li pravda, vše jsme uvážili,
a přece, hlavičko,
20 a přece, srdíčko,
jsme se zpili:
opět jeden člověk sálající
v přístavu stanul s makovou lící,
nedočkavostí kvetl —

NA OCHRIDSKÉM JEZEŘE

Po jezeře táhly chladné vlny,
poprchávalo,
rum jsem malými doušky pil,
jako láhev šampaňského šumivosti plný;
5 všecko splývalo
v závoj na daleký cíl.

Všecko splývalo chladně
kolem horkého nitra,
minulost se zalkla na dně,
10 zůstalo jen zítra.

Benzínové motory bušily a páchly,
v bérce voda byla,
nohy v ní;
křehké ruce únavu mi spláchly,
15 když se Ochrida přiblížila
k osmé večerní.

Křehké bledé ruce města
vínem pohostily,
cukrovím;
20 domky z perníkového těsta,
lidé ze stínu byli,
všecko sen a dým.

Z ranní silnice hodiny mohl jsem bráti
jako z dlaně,
vykročili jsme, rozletěli se
příliš odhodlaně.

5 Sám jsem byl tím vinen: nožka poraněná
počla bolet,
na makedonské mezi končil
pokus o let.

10 Do vozu bulharské pošty jsem padl
jako Lazar,
marně míjel mimo mne pestrý
kraje bazar.

15 Hory, doly a skály vysoké
nabízel mi,
po cíli jen prahla touha,
slepá velmi.

20 U Dimitrije Vojdinoviče
na rozcestí
dobře den jsme však skončili:
plálo klestí,

pekli pecny, zazpívali
při rakiji,
v čerstvé slámě pochoval jsem
nostalgii.

Demire Nezire, chudáku z Dibry,
kde mnohý loupežník dlíval,
prosím tě v duchu za odpuštění,
že jsem tě podezříval...

5 Jak všechno chutná po dlouhém půstu!
 (V tomť jeho smysl veškeren!)
 V Kičevu jedl jsem, mlsal a pil,
 dokud byl den.

10 Pak jasnou nocí k tábořišti štaflu.
 Slavíci tloukli v mol.
 Jak, u sta hromů, bolela mě noha!
 V slabiny bodal mě alkohol.

15 Vysílen k ohni hlídky jsem padl
 na chladnou, rozrytou zem.
 Bodejž by, chlapi, čerti vás vzali!
 Nedohodneš se s bagánem.

20 Zna samo, šta gospodin lajtnant kazal,
 a hrubý je i prohnáný.
 Nemám rád dlouhých vyjednávání,
 nemám rád „bratry Slovany“.

Tam dole je mlýn prý. Světélko vidím.
Nu, tam se ještě dobelhám...
Za chvíli stanul jsem tváří v tvář divochu
u ohně za zdí sám.

25 Snad starý tulák, pomyslíl jsem si,
 když tvrdé jsem lože si stlal.
 Volno mi nebylo, leč konečně jedno vše,
 a bodře jsem se usmíval.

30 O tabák, chléb a konzervu
bratrsky jsem se s ním rozdělil,
všecko své dal jsem si k hlavě a pod hlavu
a v pokrývce se vším se skryl.

35 Ohník mi pěkně zahříval nohy
a staroch přikládal chvílemi,
leč usnouti krev mi nedávala
vzbouřená fantaziemi.

Proč nespím, ptal se několikráte,
zda podezřelé to nebylo?
Přece však jakýmsi zdřímnutím k ránu
40 to dobrodružství skončilo.

Špatně se vedlo mi po ránu s nohou,
dobře se choval Albánec,
a když jsem chuť měl si najmouti osla,
nabízel mi svou plec...

45 Demire Nezire, chudáku z Dibry,
odpusť mi večerní podezření.
I „přírody pán“ je křehký tvor,
svých nervů pánem není.

50 Demire Nezire, na památku
nám zbude cos dojemného:
ty často vzpomeneš na můj tabák,
já na teplo ohníku tvého.

55 A také na druhé setkání naše,
když listů dvě větry svály.
To jsem se vracel ze severu
na vaše horké skály.

Obetkán steskem putoval jsem
v neslyšném vzpomínek hluku,

60 a tys mne poznal, jak děcko jsi zajásal
a tvrdou mi podával ruku.

Leč pravice má ti nestačila,
počals mne objímati,
divže jsi přitom nespadl z osla —
Tak úsměv vzpomínku zlatí,

65 vzpomínku, pevnou pavučinu,
jíž osud spojil dvě světů —
Demire Nezire, tobě na počest,
hle, tuto cigaretu!

Makedonsko kafene.

Pod roztaženým vějířem vrby
za stolkem v zeleném stínu
polykám k zmrzlině vzduchu
z malého koflíku kávu.
Poslední květnový den
a krásné ráno
marně mi hladí smutek
hebkými konečky prstů.

10

Moslimové.

Bulharští vojníci.
Holčička s nabarvenými vlásky,
i ručky má nabarveny,
chtěl bych je ve vousech mítí,
15 rezavé, buclaté ručky.
Byla by to hezká, zbytečná věc.

Běloučský minaret

v mysli mi utkvívá lahodným slovem.
Oslíci se sedly
20 přátelské vzkazy mi přinášejí.
Ale já bezděčně
přijímám každý ten dar
jak žebrák, jenž nastavil dlaň:

dostane peníz,

25 nepodívá se,
zastrčí do kapsy.
Až jindy je spočítá.

CESTOU Z DOVOLENÉ

Po celé odpoledne pomalu, labužnický
těch našich vagónů několik požívá dráhu.
Zalkly se hovory. V klubka se svinula těla,
vypadlá z hnízda, odtržená z prahu.

5 Na dlani, na prstech cítím ještě tvou ruku,
jak jsem ji ve své držel oknem vagónu.
Kéž by mi čas toho pocitu nesmazal krutou svou houbou!
Nevíme, čeho nám bude potřeba ve skonu.

10 Medovým proudem protéká mi nemocné srdce.
Proč v prázdno s časem však uniká, proč Makedonii
tu kolem, všude, jím nemožno zaplaviti
a přes její hory svět, kde lidé se bijí.

V jediné jezero něhy svět by se proměnil,
a smutek, nesmírný smutek z rukou by vyrazil záští.
15 Nesmírný smutek potáhl mi povlakem nervy.
Sedí se tvrdě mi na komisním plášti.

Bulharský voják usnul mi na rameni.
Únavy olej ztišil vlnobití hluku.
Mám soucit se všemi, všickni jsme nesmírně sami.
20 Na dlani, na prstech cítím ještě tvou ruku.

NA ZNAKU POD ŠIRÝM NEBEM...

Na znaku pod širým nebem,
malinký nocležník u velikých hor,
dírkami v tmavomodré obloze dívám se do jasu věčnosti,
na niž snad osud mne dříve, než myslím si, pošle,
5 pro kterýž případ básně mé v paměti mějte, příští přátelé,
neb od vrstevníků je cennější uzená kýta
anebo třeba jen suchý, solený brambor někdy.

Pod hlavou boty a brotsak
i na bělavá oblaka hledím,
10 slabounce postříbřená nedonošeným měsícem,
nade mnou tanou, zatímco nesen jsem lehce zčeřenou
hladinou,
mile se kolébá se mnou svět,
macecha předala mne na krátkou noc
mateřským loktům.

15 Pod vrchem v houšti, docela blízko, slavík
snaží se zakloktati žloutek do mléka vzduchu,
že však zde pro tento nápoj pijáků není
a každý slavíky všecky dá za krajíc chleba,
umlká
20 a ponechává žabám ohrazení ticha.

Mile se kolébá se mnou svět,
leč srdce mi ukolébati nemůže
a srdce mi zavzlyká chvílemi jako ze spaní děcko,
srdce mi zavzlyká, vzlyká...
25 srdce mi vzlyká...
jak... vzlyká...
vzlyk...

5 Makedonští slavíci,
 pro koho jste zpívali
 v širých nocích?
 Volali jste dívčici,
 abychom ji objali
 v pružných bocích?

10 Volali jste vzpomínku
 na severní lásky bol
 mezi kvítím?
 Volali jste po synku,
 by šel zbožně hory dol
 hromobitím?

15 Makedonští slavíci,
 tvrdě vám to klotká
 po údolí.
 Z drsné země vonící
 zřeli jsme, jak bleskotá
 na kupoli.

20 Tvrdý tlukot, tvrdý lesk
 něhou neobměkčily
 zkřehlost údů.
 A když nitrem letěl stesk,
 jak by koně bušili
 v zmrzlou půdu.

Kičevo 1917

V zeleni zanechav procitlé hnědé selo
pěnicím, které pokračují v slavičím tlukotu,
a strakám neustále horlivě zaměstnaným,
do skvělé jitřní lázně jsem sestoupil.

5 Kvetoucí šípky a jasný potok,
jako by věděly, jak je mi třeba útěchy
a že jen těžko paprsek proniká v šero mých smutků
a v bolestný neklid přelomeného života,
důvěrně, lichotivě přejí mi dobrého jitra.

10 Oblaka mlhy přeřezávají hory,
a přede mnou, za hradbou hnědavých kopců
v zeleni měkkého sedla bělá se monastýr,
odkud se právě třepotá dolů vyzvánění.

15 Och, jaká škoda, že nemohu býti vesel,
vyrvati z prsou tlak a souvislost
a z lánů osení rudou kytici máků přinést domů!

20 Do města odjel krásný poručík, dobrý můj hostitel.
A na mně jest pouze blouditi vpravo či vlevo,
bez cíle posunovati malátné kroky
uprostřed Makedonie
v koupeli jitřní,
jež se mne netkne však,
jako bych celý byl z oleje.

V slunečném obdélníku dveří,
zatímco srkám černou kávu s rakijí:

5 ubohé molo
nesměle zařezává se do jezera,
modravě šedá ranní hladina,
houstnoucí do dálky,
čeří se drobnými vlnami,
vrchy a mlhy a nebesa na obzoru
splývají v souvislou oponu z organtýnů,
10 přede mnou na břehu mezi kolíky
moslimka otrhaná
horlivě bije do mokrého prádla.

V slunečném obdélníku dveří,
zatímco stesk se znova mi jitří v srdci:

15 nažloutlý baščík a červený fez,
rakouští poddůstojníci a bulharský četník,
německý husar a evropská švadlenka —
jakoby pouhé přízraky!

20 Jsem s jezerem spíše než s lidmi,
jsem s jitřní pohodou,
kterou tu přikusuji k rannímu nápoji,
i s dlouhým, pavučinovým oblakem,
jejž po deset dní již za sebou vleku
od dvou drahých hlav tam nahoře, doma,
25 a který zneklidňuje má jitra
a večer škrtí mne, až se chce vykřiknout.

Z tichého, melancholického betlému Ochridy
nevidím nic — ale vzpomínám všeho:

80 vidiny křehké, nad vodou lehce navršené,
když jsem se poprvé blížil k ní v bárce,
východní kněžny, vznešené, sličné,
jež má však souchotiny a nikdy se nevdá —

35 poklidné křivolakosti starosvětských uliček,
jež zarůstají travou jako hradčanská zákoutí
a navoněny jsou kvetoucími olivami —

velebných stařen ve tmavých pláštích,
za okny předou a hlídají líbezné dívky,
horlivě navštěvující popa a ikony —

40 zborcených říms a pavlačí, oprýskaných fasád,
budov jen zázrakem ještě se držících,
ač všude obtěžkaných velikými kořenáči —

těch fial, růží a karafiátů —
zřícenin nahoře, hradeb a bran,
z nichž možno pozdraviti topoly, minarety a silnice dole
45 a kvůli nimž otevru jednou naučný slovník
anebo jiný specielnější herbář —

nějakých úředních, vyžehlených budov,
mimo něž kráčí se rychleji —

50 harémů s dřevěnými mřížkami v oknech,
modrými, zelenými, samý kosočtverec,
moslimky, které tu potkáš, staré a škaredé,
zděšeně odvracejí i zahalenou tvář,
zatímco křesťanky za chládku večerního
před prahem v hloučcích sedí, pletou a vyšívají
55 anebo kávu popíjí, žvatlajíce —

a konečně hlavní třídy, zchudlého bazaru,
liščin tu visí dosti i západního braku,
cukrárny jsou však vyjedeny,
ryby jsou drahé,

jen mléko, sladké i kyselé, z hliněných džbánů
potěší žaludek...

Tak vzpomínám,
mačkaje mezi prsty žlutý květ vodního kosatce,
který jsem cestou utrhl na močálu,
tak vzpomínám,
unylé půvaby města skládaje v kytici,
leží tu přede mnou a vydechuje nemocnou vůni,
která mi splývá se srdce steskem
v protáhlý akord, jenž nedoznívá...

Bragožda je zaplavena
zelení,
pěnice mi všechno říci
nelení.

5 Po hladině pokojných dní
plyne se.
Hřmění v dálce vzduchem naším
netřeše.

10 Mohl bych se iluzi té
oddati.
Poklidně ji po krajících
snídati.

15 Vyjdu-li však jako dneska
vzhůru sám,
na tebe a na tebe jen
vzpomínám.

20 Stále ještě ve své cítím
ruku tvou.
Celičký se rozbolavím
vzpomínkou.

Srdce, mysl tesknice mi
poraní.
Do travičky hlavu bořím
pod strání.

NÁVRAT K VESELOSTI

A stesk se zvolna stává hostem pouze,
ba konečně i hostem vzácnějším.
Člověk se vpraví do úlohy z nouze.
Nadějí srdce konejším.

5 Po stráních lozím, jsou jen trochu vyšší,
a veliká z nich vidím jezera,
leč vůněmi jak adamovské dýši;
i světlušky v nich tančí za šera.

10 Kraj širý klidně hukot houfnic stráví
a bomby letců hrou jsou náhody.
Pro tebe skládám u vysoké trávy
v kytici rudou první jahody.

15 Krok za krokem jdeš stále po boku mi,
když za houbami mířím v dubinu,
a navštívím-li hore tiché chlumpy,
potoku smíchem zveš mne v hlubinu.

20 I stává se, že jako po úkoji
zazní mi srdcem moudrá veselost.
Co ranilo, to sladce opět hojí
a pobořený obnovuje most.

Tu zajásám a poučuji ptáky
i hmyz a byliny, jež kolem zevlují,
oč krvavější jsou tu polní máky
a jak tě miluji!

V úžlabině,
 jejíž stráně jsou tak hrozně neprůhledné,
 že ti život bez obzorů uvadá a bledne,
 mezi vrchy,
 5 kde však ještě příroda má zdravý kořen,
 bujnost, prudkost, plodnost, růst, jenž trvá nepokořen,
 u potoka
 tenké vody, která na srpnovém jasu
 zvolna zarůstajíc mizí v balvanech a kamení,
 10 denně téměř kradu lakomému času
 jednu chvilku,
 chvilku klidu, světla, vzduchu,
 radosti a vzruchu,
 chvilku smíření.

15 Celý nahý,
 myslím také zcela prostě, pohansky a naze,
 zrosen vystupuje z chladu v jižní žár,
 na hořících nadvětrách země ukřižován blaze
 ležím bez bázně a studu, mezi tvary tvar.
 20 Průtrž paprsků mi zlatí osmědnuvší tělo,
 jako zlatí živočichy, byliny i tes,
 připadám si jako vítěz nade vším, co chtělo,
 abych zbídačen a vyhladověn kles.
 Čichám vodu, čichám trávu,
 25 horké vůně pod lesy,
 hmatám kůži zhedvábnělou,
 vlastní kůži vřelou,
 dávám smyslům arkadickou stravu
 pod širými nebesy.

30 Okamžik jen
 slunci tváří ve tvář nahý na nahotě země
 mohu takto okoušeti přepokojné věci —

aspoň se mi tyto chvíle vpolíbené jemně
zdají pouhým okamžikem v naší dusné kleci:
35 otevřu si dvířka, na světlo si sednu,
nebi do hlubin a vodě ke dnu
podívám se, vydechnu a křídly zamávám
a pak navracím se v prach a šero klece —
och, co bídy světa unesou tvé plece,
40 smrt a mor a bolest ke chlebu tu mám —
a v té plenérové chvílce teprve
uvědomuji si soumrak, v kterém tónu,
nemocniční puchy, věci od krve,
hnisu výtoky a hudbu stonů,
45 denní divadlo své, denní zábavu
otupělé mysli —
červotočina nám přitom padá na hlavu
v díře syslí.

Bragožda, srpen 1917

LETNÍ KRAJINA

Nad Pogradcem kvetly jedlé kaštany,
jako silné pluky stály na vrších,
stráže postavily vpřed a na strany,
měly chocholy jak pozlacený sníh.

5 V jejich šerosvitu sestupoval jsem,
zapomenuv doma uzlík starostí;
saranče a křísi zapáleným dnem
vysílali zpěv své letní radosti.

10 Neúhledným hmyzem jsem si připadal
uprostřed těch sladkých obrů na svahu,
rozkoš, kterou jsem však z království jich sál,
vracela mi opět klidnou odvahu.

15 Kroky veselými, skoky křepkými
urazil jsem stezku dolů do polí,
před pšeničným lánem náhle nohy mi
samy zarazily v horkém údolí.

20 Zelený kov nazrálé pšenice
chvěl se, jiskřil, třpytil všecek rozpálen,
ze sršící plochy jako kytice
čněl tu a tam vzkvetlý kaštanový kmen.

Mezerami v tomto mocném sloupoví
dlouho zíral jsem jak okny v krajinu:
z rudé výhně střech minaret cukrový
vzadu na jezerní shlížel hladinu.

25 Matná, ocelová prahla po mraku
omdlévajíc žárem v širém poklidu;
pod zdí na obzoru v žhavém soumraku
poznával jsem v bledé skvrně Ochridu.

80

Jako spravedlivý fronta spala tu
a kol vyvedená hnízda pískala,
želvy, ještěrky si vedly bez chvatu,
hmyzů drobná vojska rekvírovala.

85

Rozestřel jsem smysly jako páví chvost,
vše tu mysl měla, by se opila —
ale zachovala suchou střízlivost:
také zlobu spící v kraji větrila.

NEDĚLE NA MÍRNÉ FRONT�

Neděle se mi dnes prochází nervy,
neděle, dutý den —
tak asi mrtvého lechtají červi,
když ho už jímá tuhý sen —.
5 Za námi, za zlými horami
křížové stanice těch, kterých už pranic nespasí,
divoká Škumbi, průsmyk Grabbe, Elbasan, Žibraka,
Gramši,
před námi širý klid, hned dešť, hned svit,
letadla zaspávají špatné počasí,
10 francouzské houfnice odešly na mši.

Napsal jsem jedno vyznání lásky,
na polním lístku poslal své ženě.
Maličká Lime blýská plavými vlásky
v dřevěném okénku naproti v kamenné stěně,
15 paprsek vniká v náš kout.
Kapela z města přišla v dešti,
leč znova slunce z oblačných kleští
rázem se pokouší uniknout.

Menáž je polní, leč pečeme lívance
20 z běloučké mouky,
o marmeládu se dělíce
s mouchami, brouky.
Pak na verandě na kavalci
chvilinku, chvilku točím palci,
25 sytost mě těší, neděsí sudba,
nad střechou kousek nebeské modře
sminká se na mne dětinsky bodře —
vtom spustila hudba.

Poslali jsme si pro černou kávu,
30 do ticha v pauzách dřevokaz tiká, na šat a hlavu

pouští nám červotočinu,
polykám pochody, polykám valčíky
jak lačný sousta laciné paštiky,
35 malarik pastilky chininu —
má krev jak stařenka veselá
drobně si poskakuje,
Prodaná nevěsta zazněla,
z lůžka mne vyhazuje.

40 Tu chlapecky vesel jsem, osudu z ruky žeru,
übermütig bis zu tollen Streichen — věru:
mon chair est gai et je ne lus que peu de livres,
mám chuť cos navrhnouti podplukovníku,
který se prochází pod loubím stromů —
leč s takovými nápady, můj rudý diblíku,
45 počkej, až přijdeme domů.

Ach, domů! Oblaka letí
blankytem, jenž by rád svítil,
dívám se jimi v okamžik divoké lásky,
lepím ti polibky na všechna místa, hladím ti vlásy,
50 oblaka letí,
jsme malé, maličké děti,
jimž domek z karet se zřítil.

Uvařte ještě kávu!
Že nepřišla pošta? Že těžkou máte dnes hlavu?
55 Hoj, silná srdce patří k vítězům!
Uvařte ještě kávu.
Do lahve nahlédněte, je-li tam ještě rum...

KDYŽ KULKY HVÍZDAJÍ

Když první kulky ti hvízdají
nad hlavou, u hlavy,
jako když ptáčata pískají
v den slunný, jásavý,
5 toť chvíle veselá docela,
do stromků plesknou, ne do čela,
shýbneš se, zasměješ,
lehneš si anebo dále jdeš
a jako vyznamenán.

10 Leč když to trvá již celý den
a nevíš, kde se skrýt,
zvěř štvaná, klesneš kdes vysílen,
halali slyšíš znít,
máš horkou hlavu a chladnou dlaň,
15 zrak vyjevený jak padlá laň
a čekáš, lapáš vzduch,
než srdce ztiší svůj divý vzruch —
a tu snad skok tě spasí.

A když pak štěkot i klapot ztich,
20 puška i kulomet,
a leže u kotlů kouřících
pokojným vidíš svět,
tu hvízd, jenž uklouzne ptáčeti,
prasknutí větve jen — škubne ti
25 nervy, jak by to byl
provázek, kterým jsi rozjitřil
kašpárka tahacího.

A přece jednou i kulek hvízd
zcela ti zevšední,
30 jak ptačí popěvky z větví, z hnízd,
když v lesích trávíš dni:

tu a tam sehneš se, přikrčíš
ze zvyku spíše než z nutnosti
a zcela jistě víš,
že osud ze sterých možností
dávno již tvou ti přiřkl.

STARÁ PAZOVA

Na kukuříčné poušti
oáza jsme napolo vypráhlá,
karavana jsme opelichaných velbloudů
vysílených a hladových,
5 smutné místo jsme,
kde nás bije
kruté veliké slunce.

V prvním soumraku,
odtrhnuv se od svého stáda,
10 velbloud melancholický,
mezi dvěma bílými baráky
na zežloutlé, ubohé trávě
zastavil jsem se.

Nevypečený pecen měsíce
15 plove, nerovně načat, v bledé modři,
která na blízkém obzoru
houstne v hnědavou mlhu,
a v té mizí náhle
jako ukrojena
20 žlutá, rozcuchaná kukuřice;
vše je kaleno jako ocel.

A jen štíhlá kostelní věž,
šedý přízrak, zdaleka vystrčený,
rozdělující rovnou čáru obzoru
25 na dvě nestejných dílů,
vnucuje ti přesvědčení,
že tam vzadu nekončí ještě svět.

Chtivě ždímám
vyprázdňená ložiska svého tuku,
30 marně hledám

roznícení v studených,
mízu ve vyschlých,
zpuštělých komorách nitra.

Září 1917

S myškami tu žiji celkem v míru,
nemohu však toho říci o lidech —
Do makedonského monastýru
utíkám se někdy v samotářských snech.

5 Střechu bezpečnou a ticho jasné
vprostřed hor a lesů nad hlavou bych měl,
večer zřel bych, kterak západ hasne,
stránku lyrickou by soumrak rozzvučel.

10 Toužím, toužím — leč to bije pouze
přivázaný sokol křídly do trupu,
srdce zbitého se jitří nouze,
odpor k necudnému, zlému zástupu.

15 Kdybych skutečně se zavřel v celu,
v tichu vzdáleném žil jako snivý mnich,
zimní dni by dosti měly pelu,
abych pro jich půvab zapomněl a ztich —

20 první jarní den však rozpálil by
v nitru probuzeném touhu doběla:
pod junáckým leskem zlaté přilby
pomněnkové oči a tvář zardělá,

na obzoru zjevil by se náhle
panic — život mladý pro můj lačný hled
a kol něho věci širé neobsáhle,
pro úsilí velká nedotčený svět.

25 Nečekal bych, k severu se řítit,
ani bych se vděčně neohlédl již —
celou bytostí bych prudce cítil,
jak mne volá domov...

Když vtrhnou do lesa dělníci
a počnou razit si cestu
a budovati silnici
k nádraží nebo městu,

5 když kamením zní a železem
ryk inženýrského hladu
a klidné věci s klidným snem
rvány jsou ze svého řádu,

10 tu vyhnán z tichého doupěte
i drobný živočich lesní
z řinčící bouře té prokleté,
jež kolem něho běsní,

15 s životem holým prchá jen,
řev lidský v patách maje —
Tak hnán a štván a pokořen
a jemu se podobaje

20 mu závidím, neb jeho jest
svět před ním, noc mezi vřesem.
Mě z místa na místo staví pěst,
on volnou cestu má lesem.

Od Staré Pazové táhne babí léto
strnisky kukuřičnými.

Všecko, co stokrát je přeproněto,
přikryjme rubáši bílými.

- 5 Soucit je taková přikrývka bílá,
když vyschl bol a unavil se hněv —
Dnes obloha nám trochu zasvítla,
a já mám sílu větrem hnaných plev.

V šerý, zimomřivý den
 vysílen a ponížen
 pobíhal jsem po baráku
 jako v pasti hladná myš,
 5 jako bych byl z šedých mraků
 vypil všechnu hořkou tíž,
 hořkou tíž a hořký jed,
 otrávených květů med,
 rmutu číš.

10 Tak si člověk zastůně,
 padá, spadne do tůně,
 do propasti, do bolesti,
 za bol, pod bol, v stínů svět,
 odkud nemůže se vznésti
 15 jako pták, jenž ztrácí let,
 v louži umáčený pták,
 jako zaplavený zrak,
 zmrzlý květ.

A tu zrak mi zabloudil
 20 k oknu, kudy svit se lil
 jasněji než ostatními;
 my tu potopený vrak,
 venku svět se znameními
 napsanými na soumrak:
 25 samé věci z pohody,
 oltář boha úrody,
 půdy znak.

Pod oblohou z mlh a chmur
 žlutý lán a bílý dvůr
 30 mezi košatými kmeny
 semknutými do shody,

35 pestré kravky, stoh a ženy
s mlékem, chlebem, porody
a pak širá silnice,
po níž tančí střevíce
svobody.

40 V oku svitlo dětinně,
jako po chmelovině
čeřila se teplá vlna
nervů zvadlou kyticí —
náhle hrud' však byla plna,
džbán se potápějící,
stesku, jenž mne stáhl zpět
na dno vraku, v stínů svět
45 studící.

Má víro v prostý život, mé věrné pozemšťanství,
 ty dobrá rezná niti,
 kterou jsem přišit k žití,
 jak někdy zaleskneš se mi drátem stříbrným,
 5 když nejméně to čekám
 a jako ryba lekám
 ze svého živlu vyrván a ve prach pohozen.

Otroctvím, hladem, nudou, strakatým, tupým davem
 otráven, zdolán, zkrušen
 10 a smutkem přizadušen
 na nemocniční lůžko jsem večer ulehal —
 teď jitřním na plápolu
 a seshora až dolů
 sunu se jako korál po drátu stříbrném.

15 Nic nezapomenuto, leč překonat vše možno —
 Svět třpytí se a chvěje,
 má hlava do naděje
 se naklání a roste jak v slunnou stranu květ.
 Jak večer bude, nevím:
 20 z naděje něco slevím,
 a něco přidá osud, jenž buď mi milostiv!

I

Je nemocniční postel
tak čista, tak přísná,
jak v parnu venkovský kostel
osvěží nekajícího,
5 jak bílá široká klisna
hřbet pro ušlého má poutníka.

Zapadneš do ní, břemeno,
jež dlouho tahali světem,
jsi vzpomínkami nalit jak mlékem vemenem,
10 leč ospalým podobají se dětem.

Narovnáš záda,
vzpomeneš, jakou kdy tíhu nesla —
rozpráhneš ruce, je z místa na místo klada,
vzpomeneš, byla to vesla,
15 byly to páky, nebozezy —
natáhneš nohy, ohneš je v kolenech,
vzpomeneš: dochážíval dech,
pod nimi, nad nimi, kolem a mezi
deseti zemí zdvihal se prach,
20 zkusily, vykonaly, neměly strach —
celý se protáhneš v nesmírné libosti:
s něhou a milostí
milénka jala všecko tvé živé
v objetí mlčelivé.

25 Srovnány hory jsou, kamenité cesty,
a vyschly řeky, jež jsi přebrodiv,
umřela cizina s horkými městy,
letadel vrkot a zbraní chřest a oslů noční kvil.

30 Jsi v měkkých loktech, ticho máš, střechu,
postel tě nese,
jako tě nosily polštáře mechu
v domácím lese.

35 Na rodné louži v bárce se kolébáš,
pod hlavou teplou plachtovinu,
zavřené oči máš,
lhal bys, že myslíš, že vzpomínáš,
díš: ležím a plynu...

II

Je nemocniční postel
tak smutna, tak chuda
jak ztuchlý, dusivý kostel,
když venku slunce výská,
5 jak lupenkové klece sestavená nuda,
když v hájích jaro již své nezbednosti píská.

Je nemilovanou ženou,
zkaženým dechem, ranou obnaženou
a nemá nikdy dost,
10 drží tě, nechce propustiti
z objetí, v kterém se nítí
houstnoucí ošklivost.

Lascivní matróna, paní Monika,
tráví tě pocelem, láme kolem,
15 anebo Venus syphilitica
svým ničí tě alkoholem.

V ní zmítáš sebou jak na suchu
lapená parma,
jsi vězeň, žízniš po vzduchu,
20 a venku pustne ti farma,
po cestách žízniš, po obzorech,
po širé plavbě na těžkých vorech,
po ruchu.

A zmítáš sebou stále více
25 na pravou stranu, na levou, na břicho, na záda,
je pastí celá nemocnice
a v koutech inkviziční číhá nálada.

Železná panna, Záhořovo lože
krutě se baví tvým tělem,
30 o pelest železnou udeříš čelem,
zasténáš, zavoláš: Bože!
a bohem snad je ti jen ulice,
dost dlouhá pro kroků nazdařbůh,
či palouk u bílé silnice,
35 na němž bys válel sudy —

Chuť zabrati máš jak na jaře pluh,
roztříštit souvislost, vztahy a trudy,
rozpřáhnout ruce, otrásti stěny,
z vězení vyběhnout, sluncem i mlhami
40 vpřed dáti se, děj se co děj!

Och, moci běžeti! Přes vše, co zamyká!
S kaktovým květem rizika
vrhnout se v nějaký rej!

ELEKTRICKOU TRAMVAJÍ

Jede se, fičí z nádraží na nádraží...
Naprosto nic mi nepřekáží
ta tlačénice, ten shon,
činí mi radost účast moje
5 uprostřed letícího roje
a že nám v čele bije zvon,
s rozkoší tisknut jsem, tisknu
a veselostí div nezavýsknu,
když stanouce hned se hneme
10 a někomu ujedeme.

Nejsme tu pouze vojáci,
k nám dámy se tisknou, měšťáci,
švadlenky, studenti
a všickni jsou tak tuze svěží,
15 i konduktérka, která stěží
se prodírá a brebentí.

Čtu firmy, štíty a nápisy,
jako když na tom závisí
nějaké štěstí, po kterém právě slídím;
20 v příbytky oknem, do krámů skříněmi
na skok se vrhám, důvěrný se všemi
a rád, že opět je vidím
neznámé, známé —
tiše se na sebe usmíváme.

25 A tiše se usmívám na lidské pentle a klubka,
jak se tak svinují, rozvinují
po skvělých třídách, kde skví se života slupka
a tajemné větry v shony a shluky dují,
tiše se usmívám na věci prosté zcela,
30 všednosti západní civilizace,
shledání vlna mne rozechvěla,

35 ruch zaplavil mne, chuť do práce —
neboť, hle, přicházím z divokých Trantárií,
z dnů tuláckých, ze skal zmijí
a z podivných strádání —
že oči široce otvírám vida,
jak v malé kavárně poklidně snídá
manželská dvojice
s pečivem kávu: je na ní bílá čepice,
40 sem až mi zavání.

 A na pestré bengály,
reklamy veselé básně,
kterými návěštní tabule zaplály
dnes obzvláště krásně,
45 nesmíme zapomenouti:
květnatým proslovem
to vítají mne na pouti
za novým domovem —

 Je mi tak dobře přes to, že špatně sedím,
50 ostatně všecek jsem hlavně zrak,
do tříd a náměstí nadšeně hledím,
jako bych letěl do oblak.

 Průhledy nekonečné, buďte mi pozdraveny,
fasády ze štuky, cihlové stěny,
55 paláce, chrámy, banky:
zcela jsem zapomněl, jak jste mi zhořkly kdys,
že máte ve tváři potměšilý rys,
listuji Město, zářivé čtu stránky,
tolika věcí úsměvem
60 úplně fascinován jsem.

 Jede se Městem... K Západu se vracím,
mnoho jsem získal, aniž teď ztrácím,
syt putování a ciziny...
Vítám tě tedy, krásný a obludný celku,
65 jenž stejně dychtíš po ctnostech jako po výdělku,

vezmu tě se světly, se stíny;
jsem vůlí k práci a k zápasu silen,
frivolní gesto tvé mne netkne se již,
mírím já k horlivosti tvých dílen,
k světlům, jež roznítíš.

Budapešť, říjen 1917

Po malé štýrské silnici,
jak jinde chodíval jsem, jdu
ztišen a odevzdán v ruce osudu,
v oteckou náruč hřející
5 i v listopadu měsíci:
jen pokolébám se, pobudu
a zmizím v mlze.

Raxalpa nakukuje sem
na pestré hody jeseně,
10 zastřené šerým závojem
jak starý goblén na stěně:
pastviny s bravem a útesem,
domky a mlýny pod lesem
a Ukřižovaný.

15 A jdu a těším se dětinně
na koflík bílé kávy dnes
v hospůdce nízké v dědině,
Zum goldenen Hirschen, Zur Sonne,
kde voní jablka, mošt a les,
20 parohy visí a schne vřes,
fořt sedí se psem.

A myslím, těším se na návrat,
na přístav pro svůj křehký člun,
dosti jsme pluli, doplujeme snad,
25 chce se mi s děckem dětsky si hrát,
za hněv a za lásku zulíbat
ženě své ruce a domácích strun
poslouchat ševel.

Na větší věci, na kvítí
30 z krvavých lánů a na plody

v bolestech zrající úrody
nechci se nahlas těšiti,
bojím se, čekám, až zasvítí
kýžené ráno pohody,
pokorně čekám...

85

Neuberg n. M.

Všechno své myšlení z modře a nachu
 často již viděl jsem v silničním prachu,
 ztepilou slunečnici s ohnutým stvolem:
 dosti se nazřela směrem, kde dní se,
 5 stále se točila po světla míse,
 kdekoli, kdykoli podal ji čas,
 umdlela náhle smutkem a bolem,
 spálil ji čekání mráz.

Bázně a bolesti příliš lidské,
 10 představy jaly mne anemické,
 nezralá jablka do jednoho vichrem sražená,
 mlhami stěhující se ptáci;
 jak ve tmě svícen tesknící vzpínal jsem ramena,
 volal jsem: Rcete, zda se nám jitra již vrací,
 15 v němž kvete práce a sen,
 rcete, kdy vejdemo v pokojnou pohodu,
 chtěl bych jak bílá plachta spuštěn být na vodu
 v jasný a sytý den.

K pohodě přece
 20 patřím jak vlny svit k řece,
 ke křoví pěnice, k osení polní květ;
 nemůže býti ruky,
 která by nad bol a muky
 vždy znova chtěla a dovedla čnět,
 25 která by horoucněji
 za věcmi tíhla, které se dějí
 na širé hladině míru,
 nad tuto chudou mou pravici:
 štěrk aspoň tloukla pro bílou silnici,
 30 pro štěpy v sadech nejednu kopala díru —
 tu od věrných stisků ji odehnali,
 nástroje nejvlastnější jí vzali,

85 jak pestík plnému květu, jenž zrál,
leč nemohli vzítí jí víru
ni v soumraku, jenž se bál.

Únavě, smutkům a úzkosti,
které mi klečely na prsou,
vždy znovu jsem unikl k radosti
a podpírán vůlí napjatou
40 po pádu vztyčoval jsem se, slzami jsem se smál.
Kolikrát klesl jsem, tolikrát jsem se zdvih,
bylo to mnohokrát —
leč byť bych i toužil po klidu, po rytmu zájmů občanských,
nutno-li, snesu snad nový i pád.

45 Chci trpěti, jestliže trpěti třeba —
ba s tisíci mohu i zahynouti
vysílen, usmýkán:
vždyť nechci míru pro trochu klidu a chleba,
chci se svým lidem do světla svobody vplouti,
50 kde každý na svém pán.

Na voru smrti po rudém proudu
plujeme k zemi, již přeoral kov.
Och, moci políbit panenskou hroudu,
vyslechnout modlitbu děkovných slov!

55 Jde pochod dějů, kudy šly naděje,
brány jsou dokořán, prapory na domech.
Och, moci vidět, jak okno se zasměje,
až mimo půjdeme v zástupech!

Kdože by tedy nechtěl se dočkati
60 dne, jenž už v představě dojímá k závratí,
kdo by se nebál jak pod mračnem vzkvetlý již lán,
že se ho nedočká, v seznamu šťastných osudem přeškrtnut,
nehoden odměny za trýzeň, trud,
propuštěn v nemilosti, nevyznamenán!

65 Čekal jsem, čekám v té bázni,
naděje solnou svou lázní
sílí mne, povzbuzuje;
pokorně vezmu vše, čemu jest přijíti ještě,
70 nechť maso i mysl hryžou dalšího otroctví kleště,
jen když se postupuje,
jen když krok za krokem blíží se hodina,
kdy rozhoří se stín,
kdy na svém se po svém zařídí rodina,
jejíž jsem divoký syn.

75 A nedočkám-li se, nejsem-li navržen
pro toto vyznamenání,
a potřebuje-li osud i život můj
jak jeden ještě den:
zde jsem, nechť vezme, moudrý v konání —
80 bratři se dočkají,
děti se dočkají,
duj, větre dějů, duj,
ty, který neseš semena naše
a neohlížíš se plaše,
85 přese mne duj,
přes tesy skal a sterilní země,
do prsti úrodné vlož naše sémě,
až k cíli duj!

Ticho domova je bílá vazelína
na rány těla, na rány mysli.

Ticho domova je vodorovný obzor,
jediný předmět ty na něm svislý.

5 Předmět v cizích rukou, hůl jsi braná světem.
Znavena teď se vrátila domů.
Kéž by v rodnou půdu zas ji zarazili.
Vzpučela by snad podobna stromu.

10 Ale tato chvíle nepřišla nám ještě.
Poznovu sáhne cizinec po ní.
V horké dálce kdes mu vypadne snad z ruky.
Zavíří v trysku divokých koní.

15 Ticho domova je ukradené ticho.
Tiskneš se k němu, zamykáš dveře.
Oko cizincovo potká-li tvé oko,
výkřik v něm budí uštvané zvěře.

20 Ticho domova je křehké ženské tělo,
před tebou stojí, stínem tě kryje,
ale před vetřelcem, plno odhodlání,
zařatou pěstí hrozí a bije.

Ticho domova je plno příkré síly,
polnicí vřískne náhle v tvé snění.
Také v ruce vlastní stát se můžeš holí.
Myšlenky dravé mstivě se cení.

To bylo, když jsem se vrátil
pln horkých hnízd a tvrdých skal:
bloumal jsem třídami, život si zlatil
pohodlím, po němž jsem vesloval.

5 Město se na mne usmívalo
a věci na mne volaly,
nejedno nároží pro mne vzplálo
papírovými bengály.

10 A tak jsem poznal miláčky dne a davu,
krásné portréty pro lid
s rusými nebo černými vlasy,
s očima vystíněnými jako propast,
s ličidly chutnými jako cukroví:
15 Waldemar Psilander a Asta Nielsenová,
Mia May a Henny Portenová
volali na mne.

A byly to barvy jak lehké červánky,
linie pružné jak útlé dívky,
kaligrafické značky, zhuštěné zpěvy
20 o městě západním, které se baví;
volaly: My jsme circenses tvoje,
čím chleba méně, tím lákavější,
volaly, zpívaly, plály
a na mimojdoucí se smály,
25 kvetouce jako hřích.

Tedy jsem se i já smál na ně
a pohladil je pohledem,
jako jsem hladil albánské stráně
a minarety nad Elbasanem.

Byly mi městské přírody květem,
vyrostlým z dlažby mimo dobro a zlo,
a já byl hošíček, cupkající světem,
všecko se mi tuze líbilo.

BOŽÍ MLÝNY

Boží mlýny jsou větrné mlýny,
ohromná mají křídla,
a ještě nikdy nebyly líný
semlíti zásluhy, semlíti viny,
5 když vítr vál z věčného zřídla.

Boží mlýny však těžké jsou mlýny
a pomalu se otáčejí,
světla a stíny, světla a stíny
jak dny a noci životem sejí
10 ta jejich křídla těžká,
jimi se věci veškery dějí,
v nich smysl života mešká.

Boží mlýny jsou spravedlivé mlýny,
jich nepodplatíš, nezastrašíš,
15 jim cizí odpor i laskominy,
jim cizí slávy hašíš.
Co císařovo císaři, co národa národu dají,
každému chvilku hrají.

Boží mlýny pomalu melou,
20 pomalu, bratře, leč jistě,
v čekání zachovej mysl si bdělou,
nezoufej, na svém stůj místě,
děj se co děj,
nezoufej, mysl i paž si zachovej,
25 semelou zásluhy, semelou viny
větrné boží mlýny.

Dvacátého osmého října devatenáct set osmnáct,
 přeraziv spár, jenž mne svíral,
 spár ptáka, jenž říkal si orel, ale byl sup,
 já, národ československý, stanul jsem
 5 mezi národy svobodnými.

Zavlály prapory, zajiskřily se zraky,
 ulice naplnily se živými mraky,
 z nichž tryskala radost,
 rostl jsem každou vteřinu,
 10 narovnal jsem se a hlavu jsem zdvihal,
 zatímco před pěstí lidstva ustupovali
 Habsburk i Hohenzollern.

Ano, co snili, doufali, věřili,
 co bouří a trýzněmi v srdci svém nosili
 15 nejlepší synové moji,
 rozstříknutí po celé Evropě,
 pod cizím kabátem
 i pod prapory legionářů,
 stalo se skutkem,
 20 a jméno své položil jsem na všechny věci svoje,
 postavil jsem jednu nohu na Šumavu
 a druhou na Tatry,
 na říši a svobodu svou.

Tu rozhlédl jsem se
 25 s hlavou nad oblaky a se srdcem vzhůru,
 leč zmizel úsměv můj a pýcha mne opustila,
 veliká příslnost chvíle mne zarazila,
 posvátné myšlenky světa jak veliké větry
 ovály hlavu mou.

I přísahal jsem
já, národ československý, svobodný a živý,
přísahal jsem lidstvu a génium světa,
že chci býti národ spravedlivý,

že nepřestanu drtiti pěští svatého hněvu
každého, kdo ponižuje,
každého, kdo znásilňuje,
každého, kdo vydírá a utiskuje
v dosahu těchto mých ramen,

že nepřestanu pomáhati podle svědomí svého
každému, kdo mluví, jedná, tvoří
ze srdce upřímného,
každému, kdo povznáší a osvobozuje,
každému, kdo brání svobodu a spravedlnost,
každému, kdo ničí poddanství a násilí,

a přísahal jsem, že nechci znáti svých synů,
kteří dnešku neproplakali pro včerejší svou vinu
a kteří se mnou nepřísahali v ten den,
že každý musí býti stejně svoboden.

Od Bílé hory až po Chemin des Dames
 poznával bolest ve všech podobách
 po tři sta let,
 bez jediného druha, opuštěn a sám,
 5 hřán láskou k vlasti tápal v temnotách
 tak chud a bled,
 a znovu rostl, sílil, vydal květy,
 zasáhl ve chvíli, kdy děla s kulomety
 měnila svět,
 10 a silen, hoden toho, co teď chtěl,
 vykřikl do světa, jenž hřměl,
 své právo.

Od osmadvacátého října na svém pán,
 úsečným, usměvavým gestem přeraziv
 15 habsburský spár,
 pevně a zraky světa sledován
 ujal se správy měst i niv,
 utlumil žár
 v svém nitru, kde hořelo jak v dole,
 20 chopil se práce jako poutník hole
 a v doby var
 vykročil nezlomený tíhou břemene,
 jha, z něhož tryská svěžest pramene,
 svobody.

25 Leč přijde den, kdy doba přichází
 a jako osud přísná povinnost
 stavěti byt,
 byt národu, jež v proudu bez hrází
 udržet může pouze jeho ctnost
 30 a věrný cit.
 Na retech statisíců otázka se chvěje:

Chápete vítr, který světem vře,
a zraků svit?

Řítí se trůny, zřítí se i víc.

35

Jen jedno živí klidný úsměv zřítelnic:
Spravedlnost!

Bílým šátkem dnes máváme,
 poněvadž mimo kráčí člověk spravedlivý,
 červenou růží dáváme
 tomu, jenž národ náš zimomřivý
 5 vykoupil z poroby, z přítmi a malosti,
 že svět se udiven naň dívá
 jako k zdroji zápalu, jenž rozehřívá
 ve dnech krutostí,
 bílý šátek a červená růže
 10 pozdravují hrdinu a muže,
 prvnímu občanu naší republiky
 vzdáváme díky.

Bílým šátkem dnes máváme
 pozdravující bílé svědomí jeho,
 15 červenou růží dáváme
 červenému srdci muže poctivého,
 jenž nezatvrdil se, jenž neslevil,
 když, kdekým zrádcován, jen psancem doma byl
 pro čistou lásku k spravedlnosti.
 20 Hořela před ním, jako když v bouři a tmách
 kyne v dálce maják lodi na vlnách,
 nesklopil nikdy zraku v slabosti
 a bděl,
 jinošský do šedin uchovav si zápal,
 25 zmužilý, přímý jen pravdy politiku chápal,
 křivdy netrpěl.

Bílým šátkem dnes máváme
 vstříc čelu čistému,
 červenou růží dáváme
 30 národa synu nadevše věrnému,
 jenž ve chvíli, kdy temně udeřila
 hodina strašlivých soudů,

vyrazil, střela, jež se rozpálila,
a rodnou opustiv hroudu,
35 šel, aby spatřil a zvítězil.
Jak Hus nám k slávě umíral, tak On teď nám k slávě žil.
Po světě vyvinuv nadlidské úsilí,
pro poklad národní drahocennou mozaiku,
pro historii epickou báseň novou,
40 v zápolu s mocnostmi egoismu a násilí
vyrvál jim pro národ nových božích bojovníků
jako ze skály desku mramorovou —
svobodu.

Bílým šátkem dnes máváme,
45 zrak vděčný upírajíce na lodivodu,
červenou růží dáváme
největšímu dělníku svého národu,
s nímž v čele půjdeme.
A jeho pozdravující pozdravujeme
50 i muže a hrdiny,
kteří po boku stáli mu do poslední hodiny,
s ním pracovali
a pod ním bojovali,
pro jeho, pro svou, pro naši věc padli
55 a jako páky, kola, řetězy, trám a klín
spolupracující spojovali se, vztyčovali, kladli,
aby podařil se Čin.
V něm pozdravujeme českou větev Demokracie,
v něm pozdravujeme československé legie.

60 Bílým šátkem dnes máváme,
poněvadž mimo kráčí člověk spravedlivý,
červenou růží dáváme
tomu, jenž vykoupil národ zimomřivý,
bílá a červená jest barva naše,
65 bílá a červená jest barva jeho,
spravedlnost a svoboda jest heslo naše,
mlékem a krví jest dílo muže velikého.

70 V době egoismů, v hodinách násilí
dal znamení nám,
abychom očistili se, znova věřili
a vzdorovali tmám;
víc, nežli vykonáno, zbývá vykonati,
na volné půdě dům teď zbudovati,
svobodných, rovných občanů spravedlivý mrav —:
75 K tomuto cíli ved' nás českým směrem,
k světlu nás proved' úskoků šerem,
bud', Presidente, zdráv!